

การสำรวจการผลิต จำหน่าย
การเข้าถึงและพฤติกรรม การดื่มสุรา
ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
หลังการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา
พ.ศ.2565

โดย
ณัชชา ไทยกล้า
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ได้รับทุนสนับสนุนโดย
ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)
กุมภาพันธ์ 2567

การสำรวจการผลิต จำหน่าย การเข้าถึงและพฤติกรรมการดื่มสุรา
ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่หลังการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565

โดย

กนิษฐา ไทยกล้า

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ได้รับทุนสนับสนุนโดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)

กุมภาพันธ์ 2567

ข้อมูลสำหรับการอ้างอิงทางวิชาการ

กนิษฐา ไทยกล้า.(2567). การสำรวจการผลิต จำหน่าย การเข้าถึงและพฤติกรรมการดื่มสุราในพื้นที่จังหวัด
เชียงใหม่หลังการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565. สงขลา : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

คำนำ

การสำรวจการผลิต จำหน่าย การเข้าถึงและพฤติกรรมการดื่มสุราในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่หลังการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) การสำรวจครั้งนี้ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลอย่างดีจากผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประชาชนทั่วไปที่มีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเชียงใหม่ แม้ว่าบางพื้นที่อาจจะมีข้อจำกัดบางประการก็ตาม รายงานฉบับนี้เป็นเพียงการสะท้อนภาพกระบวนการผลิต การแจกจ่าย การจำหน่าย พฤติกรรมการดื่ม ความคิดเห็น และทัศนคติที่มีต่อมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การจำหน่าย ในเชิงวิชาการเท่านั้น มิได้เป็นการสนับสนุนการผลิต การจำหน่าย การซื้อ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่อย่างใด รวมถึงไม่มีเจตนาในการที่จะทำให้ท่านใด หน่วยงานใดเสียหาย หากมีข้อผิดพลาดประการใดที่มิวิจัยใคร่ขออภัยมา ณ ที่นี้

ทีมวิจัย

กุมภาพันธ์ 2567

บทสรุปผู้บริหาร

การสำรวจการผลิต จำหน่าย การเข้าถึงและพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่หลังการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565

กนิษฐา ไทยกล้า

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การสำรวจแบบเร่งด่วนผู้ผลิตขนาดเล็กจนถึงกลางทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า ผู้จำหน่าย เจ้าหน้าที่สรรพสามิต เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แกนนำชุมชน และประชาชนที่มีพฤติกรรมกรรมการดื่มในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการผลิต จำหน่าย การเข้าถึง และพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเก็บข้อมูล 3 เขตพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ พื้นที่อำเภอที่ติดกับอำเภอเมือง และพื้นที่อำเภอรอบนอก ช่วงระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึง มกราคม พ.ศ. 2567

การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร มีจุดจำหน่ายและจุดผลิตเฉลี่ย 9.3 แห่ง โดยเป็นจุดที่มีการผลิตหรือจุดจำหน่าย 147 แห่ง จุดจำหน่าย ร้อยละ 86.4 ประกอบด้วย แบบมีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 50.3 ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นร้านอาหารและเครื่องดื่ม รองมาคือ ร้านขายของชำ ร้านขายเหล้า และอาบอบนวด ตามลำดับ แบบไม่มีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 36.1 ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นขายของชำ รองมาคือ ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายเหล้า ซูเปอร์มาร์เก็ต โกดังเก็บเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตามลำดับ จุดผลิต ร้อยละ 13.6

ผู้ผลิตขนาดเล็กจนถึงกลางทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้าทั้งหมด 20 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตสุราชุมชน (เหล้ากลั่น เหล้าขาว เหล้าต้ม น้ำขาวหรือสาโท) ร้อยละ 48.2 รองมาคือ คราฟต์เบียร์ ร้อยละ 23.8 เหล้าบ๊วย ร้อยละ 23.8 ไวน์ผลไม้ และสุราแช่ชนิดเบียร์ ตามลำดับ เกือบทุกรายใช้สถานที่ผลิตที่บ้านของตนเอง เหตุผลในการผลิตหรือกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ คือ ผลิตเพื่อตัวเอง รองมาคือ แจกหรือขายให้เพื่อน คนในครอบครัวญาติ คนในหมู่บ้าน ลูกค้าทั่วไป ส่งให้ร้านขายของชำ ร้านเหล้าตอง ใช้ประกอบการทำพิธีกรรมในชุมชน ออกงานอีเวนต์ และหน่วยงานราชการทั้งในและนอกพื้นที่ ตามลำดับ

ผู้ผลิต สุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว น้ำขาว สาโท เหล้าบ๊วย ไวน์ผลไม้ ระบุว่าประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เป็นการรู้แบบผิวเผิน ไม่ได้สนใจในรายละเอียดเนื่องจากผลิตไม่เยอะ ส่วนใหญ่ไม่มีการขอใบอนุญาตผลิต หรือการแจ้ง (ผลิตเพื่อดื่มหรือขาย) เนื่องจากผลิตเพื่อตัวเอง ผลิตในปริมาณไม่มาก แบ่งขายในชุมชนบ้างเล็กน้อย การไปแจ้งมีเอกสารขั้นตอนที่มาก ให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยาก และกังวลเรื่องที่ต้องเสียภาษี โดยปกติมีวิธีการจัดการของเหลือจากการผลิตโดยไปใช้ในทางการเกษตร เช่น เป็นอาหารสัตว์ นำไปทำปุ๋ย เป็นต้น

ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ เน้นผลิตเพื่อขาย ออกร้านตามอีเวนต์ ต้องการมีผลิตภัณฑ์คราฟต์เบียร์เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วยกับมาตรการทางกฎหมาย ความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมองว่าเป็นการเอื้อผลประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ ขณะเดียวกับการเพิ่มเกณฑ์มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมกลายเป็นอุปสรรคเพิ่มความยุ่งยากด้านเอกสารซึ่งโดยปกติมีของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตน้อยมาก สำหรับการให้ขายแค่ ณ จุดผลิตห้ามบรรจุกระป๋อง/ขวด ห้ามนำไปขายนอกจุดผลิตทำให้ไม่ยากขออนุญาตจึงเป็นเหตุผลว่าในเชียงใหม่ไม่มีผู้ผลิตแบบบริวฟรี่ ประกอบกับต้องการรอความชัดเจนของกฎหมาย

พฤติกรรมกรดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 447 ราย ส่วนใหญ่เพศชาย ร้อยละ 69.8 เพศหญิง ร้อยละ 30.2 การศึกษาสูงสุด คือ ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 34.0 รองมาคือ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป และ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ผู้ดื่มโดยมากเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากจุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มในหมู่บ้านหรือชุมชน ร้อยละ 75.2 รองมาคือ จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มนอกหมู่บ้าน ร้อยละ 21.5 ประเภทจุดจำหน่ายที่นิยมซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด คือ ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 86.4 รองมา คือ ร้านเหล้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และซูเปอร์-ไฮเปอร์มาร์เก็ต ตามลำดับ ประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นิยมดื่มมากที่สุดในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา คือ เบียร์ ร้อยละ 55.3 รองมาคือ สุราขาว สุรากลั่น ร้อยละ 21.3 สุราสี ร้อยละ 20.8 ส่วนใหญ่เป็นการดื่มทุกเดือน ร้อยละ 44.5 ดื่มทุกสัปดาห์ ร้อยละ 22.6 และดื่มทุกวัน ร้อยละ 18.1 สัดส่วนการเป็นผู้ดื่มคนเดียวมากกว่าดื่มร่วมกับผู้อื่นเล็กน้อย โดยเป็นผู้ดื่มหนัก ร้อยละ 36.2 โดยปริมาณแอลกอฮอล์ที่ดื่มเฉลี่ย 12.4 ลิตรต่อปี (เพศชาย 14.7 ลิตรต่อปี เพศหญิง 7.0 ลิตรต่อปี) ผู้ดื่มเห็นด้วยกับการมีแหล่งผลิตในชุมชนหาซื้อได้สะดวก ราคาถูก ช่วยพัฒนาชุมชน กระจายรายได้ ซึ่งควรมีการควบคุมคุณภาพและความสะอาดในการผลิต ไม่ต้องเดินทางออกนอกพื้นที่ รู้สึกปลอดภัยไม่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุ เป็นประเพณีและความจำเป็นที่ต้องใช้เหล้าในการประกอบพิธีกรรม ร้อยละ 36.5 กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยนั้นมีความกังวลเรื่องความง่ายในการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เยาวชนหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดื่มง่ายขึ้น นักดื่มเยาวชนหน้าใหม่เพิ่มขึ้น ทำโอกาสเกิดอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาทมากขึ้นไปด้วย ผู้ดื่มประมาณ 1 ใน 4 มีข้อเสนอว่า เจ้าหน้าที่ควรลงพื้นที่ตรวจใบอนุญาต วัสดุอุปกรณ์การผลิต ความสะอาด และความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ (ดีกรี) แบบจริงจัง และควรจับกุมผู้ผลิตแบบไม่มีใบอนุญาต หรือเหล้าเถื่อน ทั้งนี้ควรให้ความรู้เกี่ยวกับผู้ที่ขอใบอนุญาตผลิต และประชาชนทั่วไปที่ต้องการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เจ้าหน้าที่ด้านปกครองและสาธารณสุข ส่วนใหญ่ไม่ทราบ และแจ้งว่าไม่มียังไม่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 แต่ก็มีบางส่วนที่พอรับรู้และเห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าว คือ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีรายได้ มีงานทำ เกิดผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายครัวเรือนด้วยการผลิตเองถูกและปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมี บางพื้นที่ให้ข้อเสนอว่าควรจำกัดจำนวนการผลิตโดยไม่ควรเกิน 10 หลังคาเรือนต่อหมู่บ้าน และต้องมีมาตรการควบคุมเรื่องความสะอาดและคุณภาพให้เข้มงวดยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย

เนื่องจากกฎกระทรวงดังกล่าวเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและการดื่มของเยาวชน ประชาชนในชุมชนง่ายกว่าเดิม ซึ่งอาจส่งผลให้ชุมชนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุเพิ่มขึ้น

กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้อนุญาตผลิตให้ความเห็นว่า กฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ทำให้ขอได้ยากกว่าเดิมซึ่งจากเดิมให้บริการแบบ one stop service มาเป็นผลกภาระให้ผู้ขอใบอนุญาต ดำเนินการเอง เช่น ขออนุญาตด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และด้านสาธารณสุข รวมทั้งผลกภาระหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ระเบียบที่ว่าด้วยการผลิตเบียร์เพื่อขาย ณ สถานที่ผลิตแบบบริวฟับ มีเงื่อนไข 2 ข้อ คือ กรณีที่กำลังการผลิตสูงจะมีขั้นตอนการขอยากมาก ปัจจัยสำคัญ คือ พื้นที่ในเขตเมืองเชียงใหม่เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นเขตเศรษฐกิจห้ามมีโรงงาน ดังนั้นผู้ที่ผลิตคราฟต์เบียร์จึงไม่สามารถเปิดในเขตเมือง และปัจจัยที่สำคัญ คือ การห้ามบรรจุขวดหรือกระป๋อง ห้ามบรรจุเพื่อขายภายนอกบ้าน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ไม่ขออนุญาตผลิต เจ้าหน้าที่ไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ไม่กล้าเสี่ยงที่จะทำการควบคุมหรือดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะ

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความหลากหลายมากขึ้นเช่นเดียวกับความรู้ วัตถุดิบ อุปกรณ์การผลิตสามารถเรียนรู้ได้จากอินเทอร์เน็ต ประกอบกับบุคคลทั่วไปอายุ 20 ปีขึ้นไปสามารถผลิตได้ ตามกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ที่ได้ลดกำลังการผลิตลงส่งผลให้มีผู้ที่สนใจและหันมาผลิตในบ้านเพื่อดื่มเอง แจกจ่ายคนใกล้ชิด แบ่งขายบ้างในบางครั้ง หรือผู้ที่ผลิตเพื่อขาย ซึ่งส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายมากขึ้น ทั้งนี้กลุ่มผู้ผลิตดังกล่าวยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ในชุมชน รวมถึงความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตรง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวควรประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจในกฎกระทรวง หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนให้มากขึ้น และความเข้มงวดในเรื่องของคุณภาพ ความสะอาดในกระบวนการผลิตจนถึงการบรรจุ การสำรวจครั้งนี้แม้ว่ามีบางส่วนเคยมีการสำรวจก่อนหน้านี้มาบ้างด้วยกฎหมาย แนวทางการปฏิบัติและปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่ต่างกันส่งผลต่อบริบทการผลิต มุมมองความต้องการของผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เปลี่ยนไปด้วย

สารบัญ

คำนำ	2
บทสรุปผู้บริหาร	3
ข้อเสนอแนะ	5
สารบัญ	6
สารบัญภาพ	9
บทที่ 1	10
บทนำ	10
วัตถุประสงค์	11
บทที่ 2	12
ทบทวนวรรณกรรม	12
บทที่ 3	17
ระเบียบวิธีการศึกษา	17
ขอบเขตการศึกษา	17
นิยามศัพท์	17
รูปแบบการศึกษา	18
พื้นที่ ประชากร จำนวนขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง	18
เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล	19
การดำเนินงาน/การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
การวิเคราะห์ข้อมูล	21
ข้อจำกัดของการศึกษา	21
บทที่ 4	22

ผลการศึกษา	22
การผลิต จำหน่าย	22
กระบวนการผลิต อุปกรณ์ วัตถุดิบ ระยะเวลา และปริมาณการผลิต	27
การควบคุมคุณภาพ	31
การขอใบอนุญาตผลิต หรือการแจ้ง(ทั้งผลิตเพื่อดื่มหรือขาย)	32
ผู้ดื่ม	41
เจ้าหน้าที่	48
บทที่ 5	54
สรุปผลการศึกษา	54
จุดจำหน่าย จุดผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	54
พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	55
ผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	56
เจ้าหน้าที่	57
ข้อเสนอแนะ	58
บรรณานุกรม	59

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	เปรียบเทียบกฎหมายสุรา	14
ตารางที่ 2	จำนวนโรงกลั่นสุราแยกตามพื้นที่	18
ตารางที่ 3	จำนวนและร้อยละของจุดผลิต จุดจำหน่ายแยกตามพื้นที่	23
ตารางที่ 4	ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แยกตามพื้นที่	26
ตารางที่ 5	จำนวนและร้อยละผู้ดื่มแยกตามเพศและพื้นที่	41
ตารางที่ 6	จำนวนและร้อยละการเข้าถึงจุดจำหน่ายแยกตามเพศ	42
ตารางที่ 7	จำนวนและร้อยละอายุของผู้ดื่มแยกตามเพศ	42
ตารางที่ 8	จำนวนและร้อยละระดับการศึกษาของผู้ดื่มแยกตามเพศ	42
ตารางที่ 9	จำนวนและร้อยละการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แยกตามเพศ	43
ตารางที่ 10	จำนวนและร้อยละประเภทเครื่องดื่มที่ดื่มใน 1 ปี แยกตามเพศ	43
ตารางที่ 11	จำนวนและร้อยละความถี่ในการดื่มใน 1 ปี แยกตามเพศ	44
ตารางที่ 12	จำนวนและร้อยละรูปแบบการดื่มใน 1 ปี แยกตามเพศ	44
ตารางที่ 13	จำนวนและร้อยละประเภทเครื่องดื่มที่ดื่มใน 1 เดือน แยกตามเพศ	44
ตารางที่ 14	จำนวนและร้อยละความถี่ในการดื่มใน 1 เดือน แยกตามเพศ	45
ตารางที่ 15	จำนวนและร้อยละรูปแบบการดื่มใน 1 เดือน แยกตามเพศ	45
ตารางที่ 16	ปริมาณแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ที่ดื่มแยกตามเพศ	45
ตารางที่ 17	จำนวนและร้อยละการดื่มหนักแยกตามเพศ	45

สารบัญญภาพ

ภาพที่ 1	พื้นที่อำเภอตัวอย่าง	22
ภาพที่ 2	จุดผลิต จำหน่าย	23
ภาพที่ 3	พื้นที่สำรวจการผลิต จำหน่ายพื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอเมือง	24
ภาพที่ 4	พื้นที่สำรวจการผลิต จำหน่ายพื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอที่ติดกับอำเภอเมือง	25
ภาพที่ 5	พื้นที่สำรวจการผลิต จำหน่ายพื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอรอบนอก	26
ภาพที่ 6	ตัวอย่างน้ำขาว สาโทและวัตถุดิบที่ใช้ผลิต	28
ภาพที่ 7	ตัวอย่างสุรากลั่นที่ผลิตขาย	29
ภาพที่ 8	ตัวอย่างเหล้าบ๊วยที่ผลิตเพื่อดื่ม-ขาย	30

บทที่ 1

บทนำ

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาคเหนือมีความชุกของนักดื่มวัยผู้ใหญ่สูงสุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นของประเทศ คอเหล้าอันดับหนึ่งเป็นคนเหนือ (สยามรัฐออนไลน์ 2565) จากสถิติโรงกลั่นเหล้ามากที่สุด สัดส่วนนักดื่มอายุ 15 ปีขึ้นไปสูงที่สุดก็คือ ภาคเหนือ มีคนติดเหล้าสูดติดอันดับฉายา “ซีเหล้าหลวงแห่งล้านนา” สถิติปี 2564 คนไทยเป็น “สุดยอดนักดื่มประจำเอเชีย” ดื่มเบียร์คนละ 142 ขวด/คน/ปี รongมาเกาหลีใต้ 130 ขวด/คน/ปี และจีน 127 ขวด/คน/ปี ค่าดื่มเบียร์คนไทยคนละ 686 ดอลลาร์ต่อปี หรือประมาณ 21,093 บาทต่อปี พื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ที่มีตัวเลขนักดื่มมากที่สุด จังหวัดเชียงใหม่มีพฤติกรรมการดื่มสุรานอกระบบประเภทสุราเถื่อนเหล้าต้ม สุราชุมชนที่ไม่เสียภาษี ร้อยละ 14.8 สูงสุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น (พลเทพ วิจิตรคุณากร 2565) จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่ขึ้นชื่อเรื่องสุราเถื่อนที่นอกจากสุราขาวที่ทำจากข้าวเหนียวแล้วก็มีสุราที่ทำจากข้าวโพดของชาวม้ง สุรากะเหรี่ยงพื้นบ้านที่มีรสเปรี้ยว สาโท สุรายาตอง หรือยาตองเหล้าขาวพื้นบ้าน สุราป่า สุราพื้นบ้านเฉพาะถิ่นต่างๆ เช่น ดาวลอย ซึ่งยังไม่รวมเหล้า เบียร์หมัก ไวน์ผลไม้ต่างๆ และเป็นภูมิภาคที่มีผู้ขอใบอนุญาตจำหน่ายสุรามากเป็นอันดับสองของประเทศ มีผู้ขอใบอนุญาตผลิตสุรารายงาน 129 ราย (สุรากลั่น 128 ราย สุราแช่ 1 ราย) เป็นผู้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสุรารายงาน 86 ราย ซึ่งผู้ขอใบอนุญาตจำหน่ายสุรามากที่สุด คือจังหวัดเชียงใหม่ โดยในปี พ.ศ. 2565 จำนวน 35,896 ราย เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มจุดผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีโอกาสดื่มมากขึ้นตามไปด้วย โดยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยสำคัญต่อสุขภาพร่างกายของผู้ดื่ม เช่น โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคตับแข็ง มะเร็ง อุบัติเหตุ และยังก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อผู้ที่ไม่ดื่ม ปัญหาด้านสาธารณสุขและสังคม เช่น การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง อาชญากรรมและอุบัติเหตุบนท้องถนน เป็นต้น ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้มีการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เปิดโอกาสให้สุราชุมชนขนาดเล็กสามารถขยายกำลังการผลิตเป็นระดับกลาง ยกเลิกการกำหนดกำลังการผลิตขั้นต่ำ และทุนจดทะเบียนสำหรับทั้งกรณีผลิตเบียร์เพื่อขาย ณ สถานที่ผลิต (Brewpub) และเปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดา

ที่มีอายุไม่น้อยกว่า 20 ปีบริบูรณ์ นิติบุคคลสามารถขอใบอนุญาตผลิตสุราที่มีใช้เพื่อขาย แลกเปลี่ยน หรือดำเนินการอื่นใดโดยได้รับประโยชน์ตอบแทน และต้องมีปริมาณการผลิตสุราไม่เกิน 200 ลิตรต่อปี (พระราชบัญญัติธุรกิจออนไลน์ 2565, อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ 2565) ประกอบกับการผลักดันกฎหมายสุราก้าวหน้าของพรรคการเมืองและการปลดล็อกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสุราที่บ้านที่หวังกระตุ้นเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว กระจายรายได้ให้ผู้ประกอบการรายย่อย ทำสุราให้เป็น Soft power ที่สามารถนำรายได้อย่างมหาศาลทั้งในฐานะสินค้าที่กินที่ใช้กันในประเทศหรือจะเป็นสินค้าส่งออกซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเฉพาะสุราชุมชน โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นจังหวัดสำคัญทางเศรษฐกิจและท่องเที่ยวของภาคเหนือ ดังนั้นเพื่อสะท้อนสถานการณ์หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงกฎกระทรวง กระแสของสุราก้าวหน้าและการปลดล็อกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสุราที่บ้านที่เกิดขึ้นจึงควรที่จะมีการสำรวจแบบเร่งด่วนเพื่อให้เข้าถึงถึงจุดผลิต กระบวนการผลิต จุดจำหน่าย การเข้าถึง และพฤติกรรมการดื่มสุราชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจและศึกษาการผลิต จำหน่าย การเข้าถึง และพฤติกรรมการดื่มสุราในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ หลังประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้ได้รวบรวมงานวิจัย บทความ ดังนี้

วรรณ วยพิศาลภพ (2565) แนวโน้มอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปี 2565-2567 คาดว่ารายได้จะค่อยๆฟื้นตัวตามทิศทางการตลาดในประเทศที่กระตือรือร้นและปัญหาการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่เปลี่ยนจากโรคระบาดมาเป็นโรคประจำถิ่น ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางสังคม การพบปะ สังสรรค์สามารถดำเนินได้บ้าง ส่งผลให้ตลาดเบียร์ในประเทศมีแนวโน้มกลับมาขยายตัวได้ในปี 2565-2567 หลังจากหดตัวในปี 2564 รายได้ผู้บริโภคปรับตัวเพิ่มขึ้นตามการฟื้นตัวของตลาดในประเทศ กำลังซื้อทยอยฟื้นตัว รวมทั้งกลยุทธ์กระตุ้นตลาดเพื่อดึงดูดผู้บริโภค เช่น การออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และความหลากหลายของขนาดบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินค้า โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์ขนาดเล็กเพื่อตอบสนองกลุ่มลูกค้าเป้าหมายซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้บริโภคฐานรากที่มีกำลังซื้อไม่มากนัก

ประชาชาติธุรกิจ (2565) เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 คือ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎกระทรวงว่าด้วยการอนุญาตผลิตสุรา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับสุรารวมทั้งปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการขอใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตผลิตสุราทั้งการผลิตสุราที่มีใช้เพื่อการค้าและการผลิตสุราเพื่อการค้าให้เกิดความชัดเจน อันจะทำให้การบริหารการจัดเก็บภาษี และการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการผลิตสุราเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคหนึ่ง และมาตรา 153 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยกฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป หรือมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 พฤศจิกายน 2565 เป็นต้นไป กฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้สุราชุมชนขนาดเล็ก จากที่ต้องใช้เครื่องจักรในการผลิตต่ำกว่า 5 แรงม้า และใช้คนงานน้อยกว่า 7 คน ให้สามารถขยายกำลังการผลิตเป็นระดับกลาง ที่ใช้เครื่องจักรที่มีกำลังการผลิตสูงกว่า 5 แรงม้า แต่ไม่เกิน 50 แรงม้า และสามารถใช้อุปกรณ์มากกว่า 7 คนได้ แต่ต้องไม่เกิน 50 คน แต่ทั้งนี้ ผู้ผลิตสุราชุมชนที่จะขยายกำลังการผลิตจากระดับเล็กเป็นระดับกลาง จะต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตผลิตสุราแท้ หรือสุรากลั่นชุมชนขนาดเล็กมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และไม่เคยกระทำความผิดตามกฎหมายภาษีสรรพสามิต หรือเคยกระทำ

ความผิดและพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี นอกจากนี้ ต้องใช้เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ตามมาตรฐานที่อธิบดีประกาศกำหนด และปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและกฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง

2. ยกเลิกการกำหนดกำลังการผลิตขั้นต่ำและทุนจดทะเบียนสำหรับทั้งกรณีผลิตเบียร์เพื่อขาย ณ สถานที่ผลิต (Brewpub) และโรงงานผลิตเบียร์ขนาดใหญ่ ซึ่งเดิมนั้น ในกรณีผลิตเบียร์เพื่อขาย ณ สถานที่ผลิต (Brewpub) จะต้องมีการผลิตไม่ต่ำกว่า 100,000 ลิตรต่อปีและไม่เกิน 1 ล้านลิตรต่อปี กรณีโรงงานผลิตเบียร์ขนาดใหญ่ต้องมีการผลิตไม่ต่ำกว่า 10 ล้านลิตรต่อปี สำหรับทุนจดทะเบียนนั้น ต้องไม่น้อยกว่า 10 ล้านบาท นอกจากนี้ กรณีผลิตเบียร์เพื่อขาย ณ สถานที่ผลิต (Brewpub) ต้องใช้เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ตามมาตรฐานที่อธิบดีประกาศกำหนด และปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและกฎหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง

3. เปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดาที่มีอายุไม่น้อยกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และนิติบุคคลสามารถขอใบอนุญาตผลิตสุราที่มีไซ้เพื่อขาย แลกเปลี่ยน หรือดำเนินการอื่นใดโดยได้รับประโยชน์ตอบแทน และต้องมีปริมาณการผลิตสุราไม่เกิน 200 ลิตรต่อปี อย่างไรก็ตาม สถานที่ผลิตสุราต้องมีพื้นที่เพียงพอที่จะผลิตสุราโดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย เหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น และมีไซ้สถานที่ผลิตสุราของผู้ได้รับใบอนุญาตผลิตสุรารายอื่น โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของการบริโภคสุราและมิติของสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เดิมมีกฎหมายภาษีสรรพสามิตคุมอยู่แล้ว แต่เนื่องจากมีประชาชนบางส่วนที่เห็นว่ากฎหมายที่ประกาศใช้ในปัจจุบันมีความตึงเกินไป อยากให้มีการผ่อนคลายมากขึ้น ดังนั้น กฎหมายฉบับใหม่นี้สามารถทำให้หลายส่วนมีความสบายใจ ไม่ถึงขนาดสุดโต่งเกินไป และมีการดูแลสุขภาพของประชาชน ดูแลเรื่องอุบัติเหตุที่มาจากสุราได้ในระดับหนึ่ง รวมถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม ในการผลิตสุรา จะต้องมีการบำบัดน้ำเสียต่าง ๆ

จริชญา ไชยชุมคุณ (2565) ร่าง พ.ร.บ.สุราก้าวหน้าของพรรคก้าวไกลที่เตรียมเสนอ สาระสำคัญดังนี้

1. การต้มกินเองนั้น สามารถทำได้ ไม่ผิดกฎหมาย
2. บริวฟับ ห้ามกำหนดทุนจดทะเบียน กำลังการผลิตขั้นต่ำ และการกีดกันอื่นๆ
3. โรงผลิตเบียร์ ไม่กำหนดทุนจดทะเบียน แต่สัดส่วนผู้ถือหุ้นสัญชาติไทยต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 51 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด ไม่กำหนดจำนวนการผลิตขั้นต่ำ
4. ทุนจดทะเบียนเบียร์ ห้ามกำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ
5. เหล้ากลั่นชุมชน ห้ามกำหนดแรงม้า และจำนวนคนงาน
6. โรงผลิตเหล้าขาว ห้ามกำหนดกำลังผลิตขั้นต่ำ
7. โรงงานผลิตวิสกี้ บรันดี จิน ห้ามกำหนดกำลังผลิตขั้นต่ำ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกฎหมายสุรา

เงื่อนไข	กฎกระทรวง พ.ศ. 2560	กฎกระทรวง พ.ศ. 2565	พ.ร.บ.สุราก้าวหน้า
ต้มเอง	ผิดกฎหมาย	ทำได้แต่ต้องขออนุญาตต่ออธิบดี และผลิตไม่เกิน 200 ลิตรต่อปี	ทำได้ไม่ผิดกฎหมาย
บริวฟ์	กำลังการผลิต 1 แส่น – 1 ล้านลิตร/ปีและมีทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท	ไม่กำหนดกฎเกณฑ์และทุนจดทะเบียนแต่ต้องมีเครื่องจักรที่ได้มาตรฐานและต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และด้านสาธารณสุข	ห้ามกำหนดทุนจดทะเบียน กำลังการผลิตขั้นต่ำและการกีดกันอื่นๆ
โรงผลิตเบียร์	กำลังการผลิต 10 ล้านลิตร/ปี	ไม่กำหนดกำลังการผลิตขั้นต่ำ แต่ต้องบรรจุภาชนะที่ติดตั้งระบบการพิมพ์เครื่องหมายเสียภาษี	ห้ามกำหนดกำลังการผลิตขั้นต่ำ สัดส่วนผู้ถือหุ้นสัญชาติไทยต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 51 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด
ทุนจดทะเบียนเบียร์	ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท	ไม่กำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ	ห้ามกำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ
เหล้ากลั่นชุมชน	เครื่องจักรต่ำกว่า 5 แรงม้า คนงานน้อยกว่า 7 คน แต่ได้แค่เหล้าขาว	ยังคงผลิตได้แต่เหล้าขาวแต่แบ่งประเภทเป็น ขนาดเล็ก (เครื่องจักรไม่เกิน 5 แรงม้า กำลังคนไม่เกิน 7 คน) และ ขนาดกลาง (เครื่องจักรเกิน 5 แรงม้า แต่ไม่ถึง 50 แรงม้า) ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และด้านสาธารณสุข	ห้ามกำหนดแรงม้า และจำนวนคนงาน
โรงผลิตเหล้าขาว	กำลังการผลิต 90,000 ลิตร/วันที่ 28 ตีกรี	ยังคงเดิม	ห้ามกำหนดกำลังการผลิตขั้นต่ำ
โรงงานผลิต วิสกี้ บรันดี จิน	กำลังการผลิต 30,000 ลิตร/วันที่ 28 ตีกรี	ยังคงเดิม	ห้ามกำหนดกำลังการผลิตขั้นต่ำ

องค์การสุรา (2560) การผลิตแอลกอฮอล์โดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติทางชีวเคมี หรือเรียกอีกอย่างว่าการผลิตไบโอเอทานอล (Bio Ethanol) เป็นการผลิตโดยใช้วัตถุดิบจากทางการเกษตรจำพวกน้ำตาล แป้ง เซลลูโลส สามารถแบ่งวัตถุดิบได้ 3 ประเภท ดังนี้

- วัตถุดิบประเภทแป้ง ได้แก่ ธัญพืช ข้าวเจ้า ข้าวสาลี ข้าวโพด ข้าวบาร์เลย์ ข้าวฟ่าง และพวก พืชหัว เช่น มันสำปะหลัง มันฝรั่ง มันเทศ
- วัตถุดิบประเภทน้ำตาล ได้แก่ อ้อย กากน้ำตาล ปีตรุต ข้าวฟ่างหวาน
- วัตถุดิบประเภทเส้นใย ส่วนใหญ่เป็นผลพลอยได้จากผลผลิตทางการเกษตร เช่น ฟางข้าว ชานอ้อย ชังข้าวโพด ราช้าว เศษไม้ เศษกระดาษ ขี้เลื่อย วัชพืช

กนิษฐา ไทยกล้า (2558) บริบททางสังคมวัฒนธรรม การเป็นครอบครัวเดียวกัน เครือข่ายญาติ เพื่อนบ้าน ความคุ้นเคยการรู้จักมักจี่กัน เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดช่วงเวลา รูปแบบการจำหน่าย และกลไกทางด้านราคาของสุรากลั่นชุมชน ผู้บริโภคที่เป็นลูกค้าประจำสามารถซื้อสุรากลั่นชุมชนได้ตลอดเวลาแม้กระทั่งในช่วงเวลาที่ห้ามจำหน่าย สุรากลั่นชุมชนที่จำหน่าย ณ ที่โรงกลั่นให้แก่ลูกค้ารายย่อยในชุมชนเป็นการจำหน่ายในลักษณะของสุราที่ไม่ได้ติดอากรแสดมภ์บรรจุในถุงพลาสติกใสใช้หนังยางรัด หรือบรรจุในขวดน้ำพลาสติกในราคา 20-30 บาท ในขณะเดียวกันเนื่องจากเป็นโรงกลั่นสุราชุมชนที่ทำการจดทะเบียนกับทางกรมสรรพสามิตตั้งนั้น สุราที่กลั่นได้ก่อนที่จำหน่ายจำเป็นต้องติดอากรแสดมภ์ที่ภาชนะบรรจุ ในความเป็นจริงโดยสัดส่วนสุราติดแสดมภ์ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นสัดส่วนเท่าไรเมื่อเทียบกับปริมาณสุราที่ผลิตได้ กลไกทางด้านภาษีอากรไม่อาจบังคับใช้ในพื้นที่ชุมชน หรือกับผู้ประกอบการโรงกลั่นสุราชุมชนได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการปรับเพิ่มราคาภาษีอากรยิ่งทำให้เกิดช่องว่างของการจำหน่ายมากยิ่งขึ้นแทนที่เมื่อกลไกทางด้านภาษีจะส่งผลต่อราคาสุราและผลกำไรไปให้ผู้บริโภคที่ต้องจ่ายเงินค่าสุราที่เพิ่มขึ้นกลับกลายเป็นว่าโรงกลั่นสุราชุมชนยอมรับส่วนต่างของค่าอากรแสดมภ์ด้วยการเพิ่มยอดจำหน่ายสุราเถื่อนมากยิ่งขึ้น และเปิดช่องทางการจำหน่ายด้วยการของการนำสุราเถื่อนจากต่างถิ่นเข้ามาจำหน่ายเพื่อลดต้นทุนในการผลิตลง หรือเปลี่ยนสภาพจากผู้ผลิตเป็นผู้นำเข้าสุราเถื่อนจากต่างถิ่นมาจำหน่าย โดยสามารถรักษาลูกค้าประจำและไม่มีต้นทุนเพิ่มขึ้น

กนิษฐา ไทยกล้า (2563) ลักษณะโรงกลั่นสุราที่สำรวจเป็นโรงกลั่นสุราที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตตามกฎหมาย ขายแบบทั้งตามระบบภาษีและขายเถื่อน สถานที่ตั้งเปิดเผย เข้าถึงง่าย และโรงกลั่นสุราเถื่อน ผลิตและขายแบบผิดกฎหมาย ตั้งอยู่ในสถานที่ปกปิด เข้าถึงยาก เช่น ในสวน ในไร่ หรือบางรายแอบซ่อนอยู่ภายในบ้านหรือหลังบ้าน มีการปิดบัง ซ่อนเร้นไม่สามารถมองเห็นได้ รูปแบบ กระบวนการผลิตสุรากลั่นของแต่ละภูมิภาคไม่มีความแตกต่างกันโดยจะต่างกันตรงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ใช้ข้าวเหนียวและลูกแป้ง (แป้งเชื้อเหล้า) เป็นวัตถุดิบสำคัญ สำหรับของภาคใต้ใช้น้ำตาลโตนดเป็นวัตถุดิบสำคัญ เช่นเดียวกับต้นทุนการผลิตที่ต่างกันหรือเพิ่มขึ้นจากการผลิตและขายแบบเถื่อน คือ ค่าบรรจุภัณฑ์ เช่น ขวดเปล่า ฝาจิบ กล่องกระดาษ ฉลาก (ตรายี่ห้อ) และอากรแสดมภ์สำหรับ 30 ดีกรี 35 ดีกรี 40 ดีกรี ต้นทุน

วัตถุประสงค์ และเชื้อเพลิงไม่ต่างกัน ต้นทุนน้ำสุรากลั่นแบบเดือนประมาณลิตรละ 30–53 บาท สามารถขายได้ถูกกว่าผู้ซื้อได้ปริมาณน้ำสุราที่มากกว่าเมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่จ่าย

กนิษฐา ไทยกกล้า (2561) คราฟต์เบียร์ที่จำหน่ายในประเทศไทยส่วนใหญ่นำเข้ามาจากต่างประเทศซึ่งรวมถึงคราฟต์เบียร์ที่ผู้ผลิตเป็นคนไทยไปตั้งโรงงานหรือจ้างให้ต่างประเทศผลิตแล้วนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศแบบถูกกฎหมายจุดจำหน่ายคราฟต์เบียร์แบบที่มีที่นั่งดื่มมีแนวโน้มขยายตัวมาก มีการจัดกิจกรรมทางการตลาด เช่น การให้ส่วนลดการแถม การให้ชิม การให้ความรู้การจัดแสดงสินค้า การจำหน่ายคูปองส่วนลด การสะสมแต้ม เป็นต้น มีการส่งเสริมการตลาดผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีบางส่วนที่ผลิต คราฟต์เบียร์เองแล้วจำหน่ายภายในพื้นที่ซึ่งจัดว่าผิดกฎหมายโดยช่วงเวลาในการจำหน่ายมีทั้งที่จำหน่ายในช่วงเวลาที่กฎหมายห้ามจำหน่าย ทิศทางของคราฟต์เบียร์ในสังคมไทยที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้น กลุ่มผู้ประกอบการมีการรวมกลุ่มกันแลกเปลี่ยนความรู้กระบวนการผลิตวัตถุประสงค์ รวมถึงความพยายามเรียกร้องให้สามารถผลิตเบียร์ในประเทศได้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

ด้านบุคคล : ผู้ผลิตสุราตามประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ผู้จำหน่ายสุรา เจ้าหน้าที่สรรพสามิต เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แกนนำชุมชน และประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ที่ศึกษา

ด้านเนื้อหา : การสำรวจการผลิตสุราตามประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เริ่มตั้งแต่สถานที่ประเภทเครื่องต้มแอลกอฮอล์ที่ผลิต กระบวนการผลิตทั้งผลิตเพื่อขายและผลิตที่มีใช้เพื่อขาย แลกเปลี่ยน (ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ ขั้นตอนกระบวนการผลิต การควบคุมคุณภาพ การบรรจุ เป็นต้น) จำหน่ายสุรา การเข้าถึงพฤติกรรมบริโภคสุรา ผลกระทบทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ด้านพื้นที่ อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

สุรา หมายถึง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภท เช่น สุราแช่ สุรากลั่น สาโท ไวน์ คราฟต์เบียร์ น้ำข้าวกระแช่ เป็นต้น ที่มีการผลิตและจำหน่ายในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า

สุราชุมชน หมายถึง สุราพื้นบ้านซึ่งรวมความหมายถึงสุราที่ผลิตแบบถูกกฎหมาย หรือสุราที่ผลิตแบบไม่ได้แจ้งหรือขออนุญาต เช่น สุราหมัก เบียร์หมัก ไวน์ผลไม้ต่างๆ สุราข้าวที่ทำจากข้าวเหนียว สุราข้าวโพดของชาวม้ง สุรากลั่นพื้นบ้าน สาโท หรือน้ำข้าว ยาดองสุราข้าวพื้นบ้าน สุราป่า สุราพื้นบ้านเฉพาะถิ่นอย่างเช่น ดาวลอย และอีกมากมาย

การผลิต หมายถึง กลุ่มผู้ผลิต หรือขนาดการผลิตตามกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ซึ่งแบ่งเป็น 1) สุราชุมชนขนาดเล็กทั้งสุราแช่ หรือสุรากลั่นชุมชน 2) การผลิตเพื่อขาย ณ สถานที่ผลิต (Brewpub) 3) การผลิตของบุคคลธรรมดาที่ไม่ใช่เพื่อขาย แลกเปลี่ยน หรือดำเนินการอื่นใดโดยได้รับประโยชน์ตอบแทน 4) การผลิตขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

การจำหน่าย หมายถึง การจำหน่ายทั้งแบบมีที่นั่งดื่มและไม่มีที่นั่งดื่ม การจำหน่ายแบบมีอาคารเสตมภ์ และการจำหน่ายแบบไม่มีอาคารเสตมภ์

การบรรจุ หมายถึง การนำน้ำสุราผลิตเสร็จแล้วไปบรรจุภาชนะเพื่อจำหน่าย

การเข้าถึง หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการหา วิธีการได้มา และการซื้อสุราชุมชน

พฤติกรรมการดื่ม หมายถึง รูปแบบ วิธีการดื่ม ความถี่ และปริมาณการดื่มสุราชุมชน
จุดผลิต จุดจำหน่าย หมายถึง จุดพิกัด GPS สถานที่ผลิตทั้งที่ขออนุญาตและไม่ขออนุญาต หรือสถานที่
จำหน่ายทั้งแบบมีที่นั่งดื่มและไม่มีที่นั่งดื่ม

รูปแบบการศึกษา

รูปแบบวิธีการศึกษาดำเนินงานในครั้งนี้ เป็นการสำรวจวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)
ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสำรวจเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

พื้นที่ ประชากร จำนวนขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง

ด้านพื้นที่ อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่

ประชากรในการศึกษานี้ประกอบด้วย ผู้ผลิตขนาดเล็กจนถึงกลางทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า
ผู้จำหน่าย เจ้าหน้าที่สรรพสามิต เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แกนนำชุมชน และประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ที่ศึกษา

จำนวนขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง สุ่มพื้นที่ตัวอย่างด้วยวิธีการเจาะจงพื้นที่ที่มีการผลิตขนาด
เล็กหรือขนาดกลาง โดยใช้กรอบตัวอย่างสถิติผู้ขออนุญาตผลิตสุราของสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เชียงใหม่
เป็นกรอบในการสุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 จำนวนโรงกลั่นสุราแยกตามพื้นที่

พื้นที่	สุรากลั่น	สุราแช่	รวม	พื้นที่รับผิดชอบ
สาขาเมืองเชียงใหม่	5	5	10	เมืองเชียงใหม่ อ.สารภี อ.แมริม และ อ.แม่แตง
สาขาสันทราย	11	2	13	อ.สันทราย อ.ดอยสะเก็ด อ.สันกำแพง และ อ.แม่อน
สาขาสันป่าตอง	52	2	54	อ.สันป่าตอง อ.หางดง อ.แม่วาง และ อ.สะเมิง
สาขาฮอด	18		18	อ.ฮอด อ.จอมทอง อ.ดอยหล่อ อ.ดอยเต่า อ.อมก๋อย อ.แม่แจ่ม และ อ.กัลยาณิวัฒนา
สาขาฝาง	18	1	19	อ.ฝาง อ.ไชยปราการ และ อ.แม่เมาะ
สาขาเชียงดาว	14	1	15	อ.เชียงดาว อ.พร้าว และ อ.เวียงแหง
รวม	118	11	129	

หมายเหตุ ข้อมูลได้จากการโทรศัพท์สอบถามสรรพสามิตสาขาต่าง ๆ ณ วันที่ 12 กันยายน 2566

สุ่มพื้นที่ที่มีการผลิตโดยบุคคลที่ไม่ใช่เพื่อการค้าจากสื่อสังคมออนไลน์ หรือการสอบถามผู้นำชุมชน

- พื้นที่ตัวอย่าง 1 อำเภอเมืองเชียงใหม่
- พื้นที่ตัวอย่าง 2 อำเภอที่ติดกับอำเภอเมือง
- พื้นที่ตัวอย่าง 3 อำเภอรอบนอก

จุดผลิตสุราในพื้นที่ตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก โดยเก็บข้อมูลรูปแบบกระบวนการผลิต ประเภทสุราที่ผลิตทุกแห่งในพื้นที่ตัวอย่าง

สุ่มประชาชนอาศัยในพื้นที่ตัวอย่างที่มีการผลิตสุราตามกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ด้วยวิธีการตามสะดวก จำนวนอย่างน้อยพื้นที่ละ 60 ราย

เครื่องมือ/แบบเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย เป็นแบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามสำหรับสัมภาษณ์ตัวต่อตัว

1. การสังเกต เนื้อหาประกอบด้วย ลักษณะพื้นที่ผลิต กระบวนการผลิต การขอใบอนุญาตหรือการแจ้งผลิต (ทั้งจำหน่ายและไม่จำหน่าย) จำหน่าย สถานที่ตั้ง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต การบรรจุ สภาพโรงผลิต รูปแบบขาย หรือ ดื่ม
2. การสำรวจจุดผลิตโดยเก็บข้อมูลจุดผลิต จุดจำหน่ายทั้งแบบมีที่นั่งดื่มและไม่มีที่นั่งดื่ม
3. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การจำหน่าย เนื้อหาประกอบด้วย มุมมองแนวคิดการผลิต กระบวนการผลิต (ตั้งแต่สถานที่ อุปกรณ์ วัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพ ประเภทสุรา เป็นต้น) การขอใบอนุญาตผลิตหรือการแจ้งผลิต (ทั้งจำหน่ายและไม่จำหน่าย) รูปแบบการขาย พฤติกรรมการค้า ความคิดเห็นต่อมาตรการทางกฎหมาย การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (ของเสียจากกระบวนการผลิต) เป็นต้น
4. การสัมภาษณ์ตัวต่อตัวผู้ดื่มสุรา เนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป รูปแบบวิธีการซื้อหรือการได้มารวมถึงในกรณีที่ไม่ดื่ม การกระจายสุราที่ผลิตได้ (จำหน่าย แจกจ่าย) พฤติกรรมการค้า (ประเภทสุรา ความถี่ในการดื่ม ปริมาณการดื่ม เหตุผลในการดื่ม เป็นต้น) ปัญหาและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการดื่ม และการที่มีแหล่งผลิตอยู่ในพื้นที่ เป็นต้น

การดำเนินงาน/การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทบทวนรวบรวมข้อมูลเอกสารงานวิจัยจากสื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ รายงานข้อมูลการจับกุม การลักลอบผลิตและจำหน่ายสุราชุมชน
2. ประสานงาน ประชุมชี้แจง ประชุมระดมความรู้จากผู้นำชุมชน ภาคประชาสังคม เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของจุดผลิตสุราทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า ขอช่วยอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยของทีมพนักงานภาคสนาม จัดทำแผนที่เดินดินสถานที่ผลิตสถานที่จำหน่ายสุรา (แบบคร่าว) เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูล
3. อบรมทีมงานเก็บข้อมูลถึงเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเตรียมตัว ฝึกซ้อม การพูดตามบท การใช้ไหวพริบในสถานการณ์ต่างๆ เทคนิคการสังเกต เป็นต้น
4. เดินสำรวจ พร้อมเก็บข้อมูลพิกัดตำแหน่งที่ตั้งของจุดผลิตสุราทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า ทุกแห่งในชุมชน สำรวจจุดจำหน่ายทั้งแบบมีที่นั่งดื่มและไม่มีที่นั่งดื่มทุกจุดในพื้นที่ตำบลที่มีโรงกลั่นผลิตตั้งอยู่ ด้วยวิธีการ ดู ชักถาม ฟัง และบันทึกสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นแบบไม่มีโครงสร้างโดยจะไม่มีกรอบบันทึกการสังเกตทันที ต้องการ ทำตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ไม่ก่อให้เกิดความระแวงความสงสัยจากกลุ่มตัวอย่าง และจดบันทึกเหตุการณ์ สภาพแวดล้อม บริบทของสถานที่ผลิต กระบวนการผลิต วิธีการจำหน่าย แจกจ่าย พฤติกรรมการดื่มเมื่อมีโอกาสเหมาะสมหลังจากการสังเกตทันที
5. เก็บข้อมูลเชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสุราทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า การจำหน่าย ในพื้นที่ตัวอย่างทุกแห่ง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์ในลักษณะของการสนทนาในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาความพร้อม ความปลอดภัย และการยินดีที่จะให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก ก่อนจะทำการสัมภาษณ์พนักงานสัมภาษณ์ชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมอ่าน หรือให้กลุ่มตัวอย่างอ่านเอกสารการขอคำยินยอมด้วยวาจา และในกระบวนการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวจะใช้เวลาประมาณ 15 นาที ในบริเวณที่สัมภาษณ์จะไม่มีบุคคลอื่นร่วมอยู่ด้วยจะมีเพียงผู้ถูกสัมภาษณ์และพนักงานสัมภาษณ์เท่านั้นและขณะที่สัมภาษณ์จะไม่มีบุคคลอื่นได้ยินถึงสิ่งที่สัมภาษณ์ ไม่มีการบันทึกชื่อ เบอร์โทรศัพท์ที่อยู่ หรือข้อความอื่นใดที่สามารถระบุตัวตนของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ สถานที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตามความสะดวกของหน่วยตัวอย่าง เอกสาร ข้อมูล ข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ และมีการบันทึกลงแบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจะเก็บไว้ในซองกระดาษสีน้ำตาลทึบ พร้อมปิดผนึก เพื่อนำกลับมาไว้ที่หน่วยสารสนเทศ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผู้ที่มีพฤติกรรมกรรมการตีมูลค่าอยู่ในพื้นที่ตำบลที่มีการผลิตสุราทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า ตั้งอยู่ ด้วยแบบสัมภาษณ์ตัวต่อตัว ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการซื้อ หรือการผลิตทั้งด้านรสชาติ กลิ่น สี ด้านราคา ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พฤติกรรม การตีมูลค่าซึ่งในกระบวนการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามแบบตัวต่อตัวจะใช้เวลาประมาณ 15 นาที โดยพิจารณาความพร้อม

ความปลอดภัย และการยินดีที่จะให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก ก่อนจะทำการสัมภาษณ์พนักงานสัมภาษณ์ ชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมอ่าน หรือให้กลุ่มตัวอย่างอ่านเอกสารการขอคำยินยอมด้วย วาจา ในบริเวณที่สัมภาษณ์จะไม่มีบุคคลอื่นร่วมอยู่ด้วยจะมีเพียงผู้ถูกสัมภาษณ์และพนักงานสัมภาษณ์เท่านั้นและ ขณะที่สัมภาษณ์จะไม่มีบุคคลอื่นได้ยินถึงสิ่งที่สัมภาษณ์ ไม่มีการบันทึกชื่อ เบอร์โทรศัพท์ ที่อยู่ หรือข้อความอื่นใด ที่สามารถระบุตัวตนของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ สถานที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตามความสะดวกของกลุ่มตัวอย่าง เอกสาร ข้อมูล ข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ และมีการบันทึกแบบฉบับสัมภาษณ์กิ่งโครงสร้างจะเก็บไว้ในซองกระดาษ สีน้ำตาลทึบ พร้อมปิดผนึก เพื่อนำกลับมาไว้ที่หน่วยสารสนเทศ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

7. ตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้องของข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล นำเข้าข้อมูล ความถูกต้องของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ความเชื่อมโยงของข้อมูล
8. วิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ
9. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับลักษณะที่ปรากฏให้มีชัดเจนขึ้น การนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปและบรรยายข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อตอบคำถามตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดให้ อย่างครบถ้วน โดยมีขั้นตอนคือ ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหา การตีความหมาย การแยกแยะข้อมูล การหาความเหมือนและความแตกต่าง การจัดกลุ่ม/ประเภท การให้น้ำหนัก การตรวจสอบความถูกต้องและความแม่นยำของข้อมูล ทำการวิเคราะห์แบบอุปมาน ตีความสร้างข้อสรุปที่แสดงความสัมพันธ์ของสภาวะแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการใช้สถิติข้อมูลเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ

ข้อจำกัดของการศึกษา

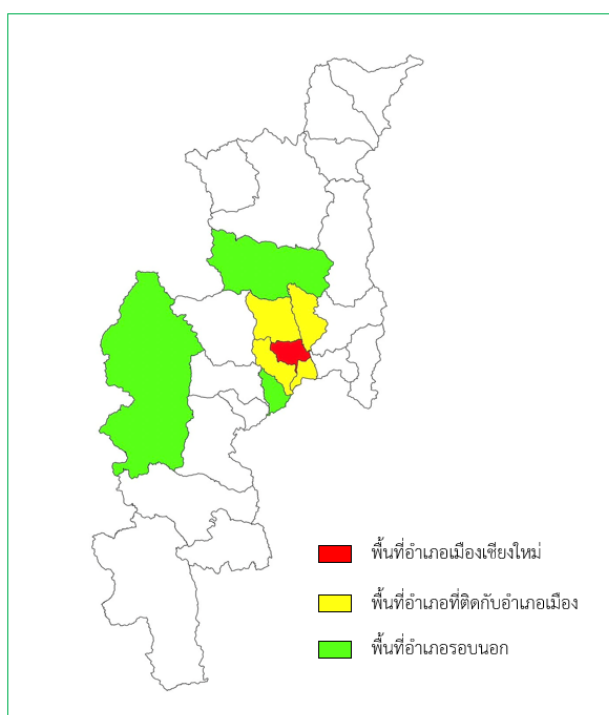
ช่วงเวลาที่ทำการศึกษามีปัจจัยภายนอกทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและไม่ใช่การเมือง ประกอบกับมีการจับกุมผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ ส่งผลต่อการเข้าถึงผู้ผลิต การให้คำตอบที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการผลิตแต่ละครั้งต่ำกว่าความเป็นจริง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การสำรวจการผลิต จำหน่าย การเข้าถึงและพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ หลังการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ดำเนินการสำรวจผู้ผลิต จุดจำหน่าย และผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึง มกราคม พ.ศ. 2567 ใน 3 เขตพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอที่ติดกับอำเภอเมือง และพื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอรอบนอก

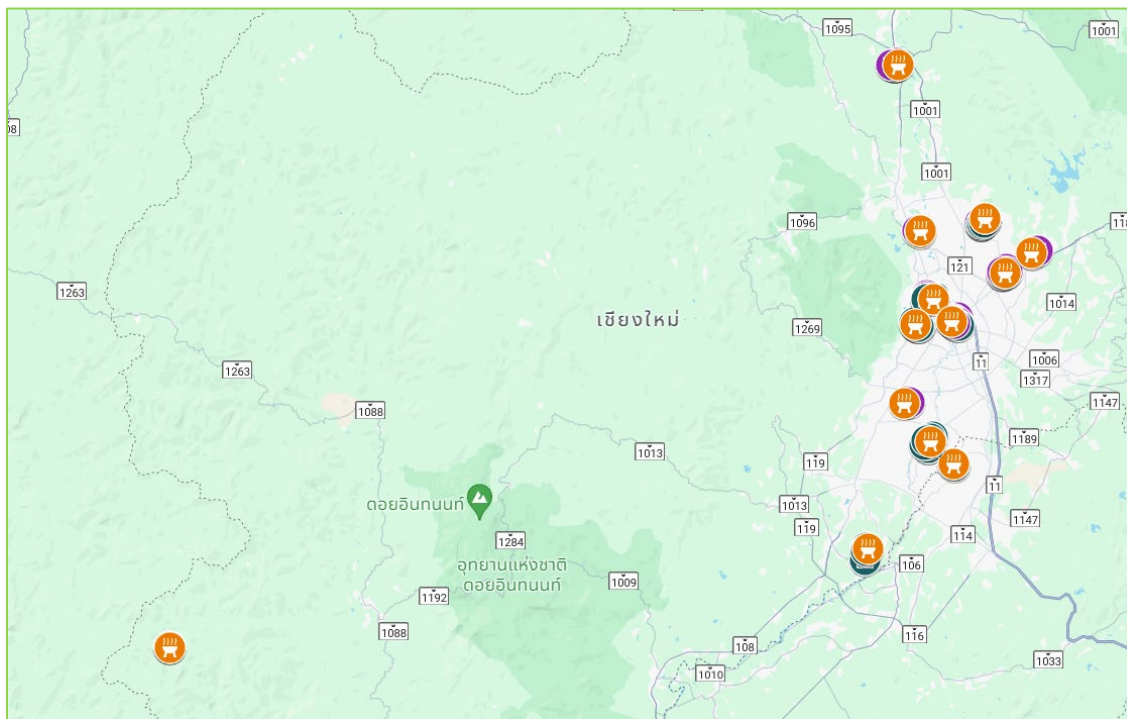
ภาพที่ 1 พื้นที่อำเภอตัวอย่าง

การผลิต จำหน่าย

สำรวจจุดผลิต จุดจำหน่ายทั้งสิ้น 147 แห่ง ประกอบด้วย จุดผลิต 20 แห่ง ร้อยละ 13.6 จุดจำหน่าย 127 แห่ง ร้อยละ 86.4 แบ่งเป็น จุดจำหน่ายแบบมีที่นั่งดื่ม 74 แห่ง ร้อยละ 50.3 จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่ม 53 แห่ง ร้อยละ 36.1

ภาพที่ 2 จุดผลิต จำหน่าย

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของจุดผลิต จุดจำหน่ายแยกตามพื้นที่

	อ.เมือง (n=81)	อ.ที่ติดกับอ.เมือง (n=49)	อ.รอบนอก (n=17)	รวม (n=147)
จุดผลิต จุดจำหน่าย				
ผลิต	4(4.9%)	11(22.4%)	5(29.4%)	20(13.6%)
จุดจำหน่าย	77(95.1%)	38(77.6%)	12(70.6%)	127(86.4%)
มีที่นั่งดื่ม	51(63%)	19(38.8%)	4(23.5%)	74(50.3%)
ไม่มีที่นั่งดื่ม	26(32.1%)	19(38.8%)	8(47.1%)	53(36.1%)
รวม	81(100%)	49(100%)	17(100%)	147(100%)

พื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จุดผลิต จุดจำหน่ายทั้งหมด 83 แห่ง ประกอบด้วย

- จุดผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 3 แห่ง (บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อดื่มและขาย สุรากลั่น สาโท 1 แห่ง บุคคลทั่วไปผลิตน้ำข้าวเพื่อขายในร้านอาหารและเครื่องดื่มของตนเอง 1 แห่ง และบุคคลทั่วไปผลิตเหล้า บ๊วยเพื่อดื่มเอง 1 แห่ง)

- จุดจำหน่ายที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับจุดผลิต (รัศมีทางอากาศไม่เกิน 500 เมตร) จำนวน 80 แห่ง แยกเป็น จุดจำหน่ายแบบมีที่นั่งดื่ม 51 แห่ง ประกอบด้วย ร้านขายของชำที่มีเก้าอี้ โต๊ะให้นั่งดื่มหน้าร้าน ร้านขายเหล้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และอาบอบนวด จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่ม 26 แห่ง ประกอบด้วย ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านขายเหล้า

ภาพที่ 3 พื้นที่สำรวจการผลิต จำหน่ายพื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอเมือง

พื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอที่ติดกับอำเภอเมือง จุดผลิต จุดจำหน่ายทั้งหมด 49 แห่ง ประกอบด้วย

- จุดผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 11 แห่ง (บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อคราฟต์เบียร์ ไฮเดอร์ เพื่อขายในร้านอาหารและเครื่องดื่มของตนเอง ออกตามงานอีเวนต์ 5 แห่ง บุคคลทั่วไปผลิตเหล้าบ๊วยเพื่อดื่มเองและแจกจ่ายเพื่อน 3 แห่ง บุคคลทั่วไปผลิตเหล้าบ๊วยเพื่อขายในร้านอาหารและเครื่องดื่มของตนเอง 1 แห่ง บุคคลทั่วไปผลิตสาโทขาย 1 แห่ง และบุคคลทั่วไปผลิตไวน์ผลไม้สำหรับดื่มเอง และแจกให้เพื่อน 1 แห่ง) สำรวจจุดจำหน่าย จำนวน 38 แห่ง แยกเป็น จุดจำหน่ายแบบมีที่นั่งดื่ม 19 แห่ง ประกอบด้วย ร้านขายของชำ 12 แห่ง ร้านอาหารและเครื่องดื่ม 7 แห่ง จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่ม 19 แห่ง ประกอบด้วย ร้านขายของชำ 17 แห่ง ร้านขายเหล้า 1 แห่ง และโกดังเก็บเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 1 แห่ง

ภาพที่ 4 พื้นที่สำรวจการผลิต จำหน่ายพื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอที่ติดกับอำเภอเมือง

พื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอรอบนอก จุดผลิต จุดจำหน่ายทั้งหมด 17 แห่ง ประกอบด้วย

- จุดผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 5 แห่ง (บุคคลทั่วไปผลิตสุรากลั่นแบบเพื่อแจกญาติ เพื่อน และใช้ในพิธีกรรม ชายคนในหมู่บ้าน 3 แห่ง โรงกลั่นสุราชุมชนเพื่อขายทั้งที่ถูกกฎหมายและขายเถื่อน 1 แห่ง และบุคคลทั่วไปผลิตน้ำขาว (สาโท) เพื่อขายให้คนในหมู่บ้าน คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง และขายให้หน่วยงานราชการในพื้นที่และในหมู่บ้านใกล้เคียง 1 แห่ง) จุดจำหน่ายจำนวน 12 แห่ง โดยทั้งหมดเป็นร้านขายของชำแยกเป็นจุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นึ่งดื่ม 8 แห่ง จุดจำหน่ายแบบมีที่นึ่งดื่ม 4 แห่ง

ภาพที่ 5 พื้นที่สำรวจการผลิต จำหน่ายพื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอรอบนอก

การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ที่มีผู้ผลิตขนาดเล็กจนถึงกลางทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า และจุดจำหน่ายประเภทต่างๆ ของการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ย 9.3 แห่งต่อ 1 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ในเขตเมืองมีความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ย 26.3 แห่งต่อ 1 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ในเขตอำเภอที่ติดกับอำเภอเมืองมีความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ย 5.6 แห่งต่อ 1 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ในเขตอำเภอรอบนอกมีความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ย 1.1 แห่งต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 4 ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แยกตามพื้นที่

พื้นที่	จุดจำหน่ายเฉลี่ยต่อ 1 ตร.กม.	จำนวนครัวเรือนบ้านต่อ 1 แห่ง
เมือง	26.3	422.6
อ.ติดเมือง	5.6	124.6
อ.รอบนอก	1.1	47.0
รวม	9.3	175.4

สัมภาษณ์ผู้ผลิตขนาดเล็กจนถึงกลางทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า 20 ราย ประกอบด้วย บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อตัวเอง-แจกจ่าย 9 ราย บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อตัวเอง-ขาย 4 ราย บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อขาย 6 ราย และผู้ประกอบการผลิตเพื่อขาย 1 ราย โดยเป็นผู้ผลิต คราฟต์เบียร์ ร้อยละ 23.8 สุราชุมชน (เหล้าขาว เหล้าต้ม) ร้อยละ 23.8 เหล้าบ๊วย ร้อยละ 23.8 น้ำขาว (สาโท) ร้อยละ 19.0 ไวน์ผลไม้ ร้อยละ 4.8 สุราแช่ชนิดเบียร์ ร้อยละ 4.8 เกือบทุกรายใช้สถานที่ผลิตที่บ้านของตนเอง เหตุผลในการผลิตหรือกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ คือ ผลิตเพื่อตัวเอง ร้อยละ 20.6 รองมาคือ เพื่อน ร้อยละ 20.6 คนในครอบครัว ญาติ ร้อยละ 11.8 คนในหมู่บ้าน ร้อยละ 11.8 ลูกค้าทั่วไป ร้อยละ 8.8 คนนอกหมู่บ้าน ร้อยละ 8.8 ร้านขายของชำ ร้อยละ 5.9 ร้านเหล้าตอง ร้อยละ 5.9 ใช้ประกอบการทำพิธีกรรมในชุมชน ร้อยละ 2.9 ออกงานอีเวนต์ ร้อยละ 2.9 และหน่วยงานราชการทั้งในและนอกพื้นที่ ร้อยละ 2.9

กระบวนการผลิต อุปกรณ์ วัตถุดิบ ระยะเวลา และปริมาณการผลิต

สุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว (น้ำขาว สาโท)

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสุราขาว (น้ำขาว สาโท) สุรากลั่น (เหล้าต้ม) วัตถุดิบหลัก คือ ข้าวเหนียว หรือ ข้าวเจ้า หรือ ข้าวเปลือก ลูกแป้งมีทั้งที่ทำเองและซื้อ น้ำเปล่า ส่วนประกอบอื่นที่สร้างความแตกต่าง เช่น น้ำตาล ลองกอง ลำไย สับปะรด ลิ้นจี่ พริกแห้ง ขึ้นอยู่กับสูตรในการผลิตของแต่ละพื้นที่ หลังจากนำวัตถุดิบมาหมักจะได้สุราขาว (น้ำขาว สาโท) ในกระบวนการหมักของผู้ผลิตสุราขาว (น้ำขาว สาโท) ในกรณีที่มีหมักจำนวนมาก นิยมใส่น้ำปูนใสเพื่อชะลอการหมัก การผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) นำน้ำขาวที่หมักได้ไปต้ม กลั่น จนได้สุรากลั่น (เหล้าต้ม)

- อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสุราขาว (น้ำขาว สาโท) ประกอบด้วย ถังหมักขนาด 5-20 ลิตร (ขึ้นอยู่กับปริมาณวัตถุดิบ) ยางวง อุปกรณ์นั่งข้าว ถุงพลาสติกใส กะละมัง กระด้ง และน้ำยาฆ่าเชื้อ

- อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) ประกอบด้วย ถังหมัก หม้อต้มเหล้า หรือหม้อกลั่น หรือกระทะ ขวดใส่เหล้า ฟืน

ระยะเวลาการผลิตสุราขาว (น้ำขาว สาโท) ใช้เวลาการหมักเฉลี่ย 2-3 อาทิตย์ บางรายใช้เวลาการผลิตน้อยที่สุด 1 อาทิตย์ มากที่สุด 2 เดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ เช่น ฤดูร้อนใช้เวลาในการผลิตน้อยกว่า จึงทำให้น้ำขาวจึงมาขายในสัปดาห์เดือนเมษายน มากกว่าเดือนอื่นๆ ปริมาณการผลิตถ้าผลิตเพื่อตัวเอง หรือแจกจ่าย ญาติพี่น้อง ประมาณ 5-10 ลิตรต่อครั้ง ผลิตเพื่อขายประมาณ 20-500 กว่าลิตรต่อครั้ง

“...ผง 1 ซองน้ำตาล 1 โล น้ำ 5 ลิตร แต่เปลี่ยนน้ำตาลเป็นน้ำหวานแทนใช้แค่เชื้อสาโท น้ำตาลไม่ต้องใส่ข้าว ระยะเวลาทำ 7-14 วันแต่ตนเองเอา 15 ออกพรรษาพอดีแบบนี้ลองทำครั้งแรก...”

“...1 ครั้งใช้ข้าวสาร 10 กระสอบ ข้าว 1 กระสอบมี 20 ลิตรได้น้ำข้าว 8 ขวด ขนาด 620 มล.
น้ำข้าว 1 ขวด 620 มล. น้ำข้าว 320 ขวด = 198,400 มล. ประมาณ 200 ลิตร...”

ระยะเวลาการผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) ตั้งแต่กระบวนการหมักจนได้น้ำเหล้ากลั่นใช้เวลาการผลิต 2 อาทิตย์ ถึง 1 เดือน ปริมาณการผลิตถ้าผลิตเพื่อดื่มเอง หรือแจกจ่ายญาติพี่น้อง ประมาณ 2-4 ลิตรต่อครั้ง ผลิตเพื่อประกอบพิธีกรรม ดื่มในงานของหมู่บ้าน 20-30 ลิตรต่อปี ผลิตเพื่อขายประมาณ 36-4,000 กว่าลิตรต่อปี

ภาพที่ 6 ตัวอย่างน้ำข้าว สาโทและวัตถุดิบที่ใช้ผลิต

ภาพที่ 7 ตัวอย่างสุรากลั่นที่ผลิตขาย

เหล้าบ๊วย

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเหล้าบ๊วย วัตถุดิบหลัก คือ บ๊วยสด เหล้าขาว 35-40 ดีกรี น้ำตาลกรวด เป็นต้น อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเหล้าบ๊วย ประกอบด้วย ขวดโหล ถังหมัก โหลแก้ว เป็นต้น

ระยะเวลาการผลิตเหล้าบ๊วย 3 เดือน ถึง 1 ปี ปริมาณการผลิตถ้าผลิตเพื่อดื่มเอง หรือแจกจ่ายญาติพี่น้อง ประมาณ 5-10 ลิตรต่อปี ผลิตเพื่อขายประมาณ 2,000 ลิตรต่อปี

ภาพที่ 8 ตัวอย่างเหล้าบ๊วยที่ผลิตเพื่อดื่ม-ขาย

ไวน์ผลไม้

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไวน์ผลไม้ วัตถุดิบหลัก คือ กระจับปี่ ลูกหม่อน น้ำตาล ยีสต์ และน้ำสะอาด เป็นต้น อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตไวน์ผลไม้ ประกอบด้วย หม้อต้ม ตราชั่งวัตถุดิบ กรวยยางกรอง ฟิชเกอร์แยกกาก ถังหมัก เป็นต้น

ระยะเวลาการผลิตไวน์ผลไม้ 2 อาทิตย์ ถึง 2 เดือน ปริมาณการผลิตถ้าผลิตเพื่อดื่มเอง หรือ แจกจ่ายญาติพี่น้อง ประมาณ 10 ลิตรต่อปี ผลิตเพื่อขายประมาณ 450-500 ลิตรต่อปี

คราฟต์เบียร์

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตคราฟต์เบียร์ วัตถุดิบหลัก คือ มอลต์ ฮีป ยีสต์ น้ำ เป็นต้น อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตคราฟต์เบียร์ ประกอบด้วย หม้อต้ม ถังหมัก ถังบรรจุขวด กระจับปี่ เป็นต้น

ระยะเวลาการผลิตคราฟต์เบียร์ 2 อาทิตย์ ถึง 20 วัน ปริมาณการผลิตเพื่อขายประมาณ 1,000-2,400 ลิตรต่อปี หรือ 60 ลิตรต่อ 20 วัน 200 ลิตรต่อเดือน 40 ลิตรต่อ 2 อาทิตย์

การควบคุมคุณภาพ

สุราขาว (น้ำขาว สาโท) สุรากลั่น (เหล้าต้ม) เน้นที่การใช้ประสบการณ์ ความชำนาญ เช่น อัตราส่วน ข้าว 6 กิโลกรัมต่อ น้ำ 6 ลิตร การชิมรสชาติ ความสะอาด ห้ามโดนอากาศหรือแสง ในรายที่ผลิตในปริมาณมาก พยายามให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ หลักกฎหมาย มีการใช้อุปกรณ์การควบคุมอุณหภูมิ การวัดตีกี (ระดับความแรงของแอลกอฮอล์)

“...หมักนานตีกีก็เพิ่มต้องใช้ข้าวเจ้าเท่านั้นมันจะไม่เหม็น หุงและตักให้เย็น การกำหนดปริมาณของน้ำเหล้าถ้าน้ำร้อนเกินไปก็จะไม่ไหลลงกลอน...”

“...อยู่ที่รสมือของแต่ละคน ระยะเวลาในการทำน้ำขาว ประมาณหนึ่งเดือน เขาเรียกว่าเหล้าเดือน อยู่ได้ 20-25 วัน เราผ่าได้สี่ห้าวัน เราก็เอามากิน อย่างว่าน้ำโจมน้ำจอก เขาก็เอาที่ใส่ขี้ตักชิมก่อน เขายังบ่นว่า คำว่าผ่าคือเอาน้ำมาผสม บางคนนี่เขาจะต้มใส่ข้าว ต้นอ้อย บางคนจะใช้น้ำมะพร้าว แต่น้ำมะพร้าวมันต้องใช้เยอะ ต้องไปสั่งแม่ค้าเขาไว้ คำว่าผ่าคือผสมเข้าไปเลย คือจะมีกลิ่นหอมหวาน ถ้าน้ำต้มเดือดๆละเขารอให้มันอุ่นก่อนถึงจะผ่าได้ เวลาวิธีขั้นตอนถึงเราจะทำน้ำขาวเนี่ย สมมติเราเตรียมข้าวหนึ่งเราต้องเอามาล้าง ล้างให้ยางให้จนหมด ล้างหลายๆน้ำจนหมดค่าง ไม่งั้นมันจะเปรี้ยว ต้องล้างยางให้หมด ลูกข้าวแบ่งบางคนเขาเอาไปบั้ง เอามาต่าๆ คลุกๆกับข้าว สมัยนี้เอาความรีบ ความง่ายว่า ใช้ถุงพลาสติก ละก็เราเอาควบในถัง เอามาหนึ่งละก็เอามาล้างให้มันหมดค่าง เสร็จละก็เอามาต่าแบ่งใส่เอามาคลุกเข้ากัน เสร็จละก็เอาใส่ในถุง ละก็ใส่ในถังละก็รัดให้แน่นๆ ห้ามอากาศเข้า หมักไว้ประมาณ 25 ถึง 1 เดือน ต้องกรอกเศษเอาออกมา เราเอามาผ่าน้ำเสร็จนะ เอามาบิบ ทิ้งไว้ให้นอนกัน เขาเรียกว่านมน้ำขาวเขาจะกินใส่ๆ อย่างป่าบางที่ก็ใช้น้ำมะพร้าว บางที่ก็ใช้ฮอลล์ สีขาวหรือสีเหลืองก็ได้ ต่อถังประมาณ 5-10 เม็ด ใส่ไม่เยอะ บางสูตรนี้แล้วแต่เราทำว่าเราจะชอบอันไหน ถ้าเราชอบฮอลล์เหลือง กลิ่นมันก็จะน้ำผึ้ง และก็ใส่น้ำผึ้งเพิ่มเข้าไปอีกนิด...”

เหล้าบ๊วย ส่วนมากเป็นการผลิตเพื่อดื่มเอง หรือแจกให้คนรู้จัก จึงเน้นที่ความสะอาดของวัตถุดิบ ภาชนะ (ขวดโหล ขวดแก้ว ถังหมัก) ที่ใช้สำหรับตอง และการจัดเก็บในร่มไม่โดนแสงแดด สำหรับผู้ผลิตเพื่อจำหน่ายนอกจากความสะอาด การเก็บแบบไม่โดนแสงแดดแล้วยังมีการเติมสารเคมีเพื่อควบคุมรสชาติให้คงที่

“...ล้างบ๊วยให้สะอาด ล้างขวดให้สะอาด แล้วทำให้ปราศจากเชื้อโดยใช้น้ำร้อนล้างขวดโหล และใช้เหล้า Rinse ขวดโหลก่อนการการดองเหล้าบ๊วย...”

“...สังเกตว่ามีเชื้อราหรือไม่หากมีแปลว่าเหล้าบ๊วยนั้นเสียถ้าไม่มีให้ทำการพลิกขวดโหลขึ้นลง สังเกตว่าน้ำตาลกรวดละลายจะมีความเหนียวหนืดต่างจากเหล้าที่ใส่เข้าไปการพลิกขวดจะ ทำให้น้ำตาลกับเหล้าละลายเข้ากันแล้วเก็บโหลดอง “...ให้มีดขีดในที่แห้งและเย็นทำแบบนี้ ทุกสัปดาห์จนครบเดือนเมื่อครบเดือนสังเกตว่าเมื่อเขย่าหรือพลิกขวดโหลแล้วน้ำตาลและ เหล้าละลายเข้ากันได้ดี หรือบ๊วยจะลอยไปอยู่ด้านบนหมดแล้วก็เก็บโหลดองไว้ ครบ 3 เดือน เอาออกมาดูจะเห็นว่าเมื่อบ๊วยเริ่มจมลงสามารถเปิดชิมได้และปรับรสชาติ เช่น เดิมน้ำตาลกรวด หรือเหล้าได้หากหวานไปปิดฝาให้สนิทและเก็บไว้ 1 ปี รสชาติจะเข้าที่ ครบ 1 ปี สามารถแยก บ๊วยออกจากเหล้าบ๊วยเพราะหากเก็บไว้นานขึ้นจะทำให้สีของเหล้าบ๊วยเปลี่ยนเป็นสีเข้มขึ้น ...”

“...เก็บไว้ในที่ร่ม ล้างภาชนะให้สะอาด...”

“...ลมมือ,ไม่โดนอากาศไม่เปิดก่อน 1 ปี,ไม่จิ้มบ๊วย,ความสะอาด...”

“...ประสบการณ์ ความสะอาด ไม่มีสารเคมีเก็บโบนแสงแดดน้อยมากไม่ใส่สารเคมีแต่งกลิ่น หมักในถัง 20 ลิตร หมักธรรมชาติพอต้องการมาตรวจตั้งต้องมีการใช้สารเคมีลงไปเพื่อให้ รสชาติมันคงที่...”

ไวน์ผลไม้ เน้นการใช้ประสบการณ์ ควบคุมการทำงานของยีสต์ด้วยการแยกกากนำไปแช่น้ำอุณหภูมิปกติ

คราฟต์เบียร์ เน้นการใช้ประสบการณ์ การทำความสะอาดด้วยการฆ่าเชื้อ การขังตวงวัดและกระบวนการ

ทำตามสูตร

การขอใบอนุญาตผลิต หรือการแจ้ง (ทั้งผลิตเพื่อดื่มหรือขาย)

สุราขาว (น้ำขาว สาโท) สุรากลั่น (เหล้าต้ม)

สุรากลั่น (เหล้าต้ม) ผู้ผลิต ร้อยละ 30 ไม่มีการขออนุญาต หรือแจ้งผลิตโดยไม่มีความคิดที่จะแจ้งหรือขออนุญาตเนื่องจากทำในปริมาณที่ไม่มาก ทำเพื่อดื่ม ชายคนในชุมชน “...ไม่คิดจะทำขายเยอะ...” ผู้ผลิต 1 คน แจ้งที่อำเภอ “...1. ขออนุญาตสร้างโรงต้มเหล้าจากนั้นสรรพาสามิตเข้ามาวัดระยะให้ห่างจากแหล่งน้ำ 100 เมตร 2. สรรพาสามิตเข้ามาตรวจถ้าเรียบร้อยเริ่มทำเตาหมักพร้อมแล้วให้ไปแจ้งอำเภอ 3. เบิกแสดมบ่มาติดขวดแล้วนำเหล้าไปตรวจ...”

สุราขาว น้ำขาว สาโท ส่วนใหญ่ไม่ได้แจ้งขออนุญาตเนื่องจากไม่คิดที่จะทำเป็นอาชีพ ไม่ได้ผลิตปริมาณมาก คิดว่าไม่ผิดกฎหมายเลยไม่ไปแจ้ง ผู้ผลิต 1 ราย เคยไปเพื่อแจ้งแก่สรรพาสามิตในพื้นที่ “...เคยไปสรรพาสามิต....แต่

ยากเพราะเจ้าหน้าที่ และด้วยตัว พ.ร.บ.หรือกฎกระทรวงให้ทุกอย่างมันขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่หมดเลย ต่อให้มันถูกแต่เจ้าหน้าที่ไม่เห็นด้วยก็ผิดอยู่ดี...”

เหล่าบ๊วย ส่วนใหญ่ผลิตเพื่อดื่มแจกเพื่อน ไม่มีความรู้ว่าจะต้องแจ้ง มีผู้ผลิตบางรายเพื่อขาย “...มี แจ็ง หน่วยงานสรรพสามิต.พท.ชม. โดยมีขั้นตอน 1.ตรวจพื้นที่ตั้งโรงงาน 2.ให้ใบอนุญาตตั้งโรงงาน 3.ตั้งโรงงานตามที่ เสนอไว้พร้อมผลิตแล้วก็ไปแจ้ง 4.เจ้าหน้าที่จะเข้ามาตรวจอีกครั้ง 5.ส่งแล้วไปตรวจที่กรม 6.ถ้าผ่านก็ซื้อแสตมป์มา ติดได้เลย เอกสารยื่นเรื่องก่อสร้างที่เทศบาล (รง4) แล้วแต่พื้นที่จะมีทบัญญัติขึ้นมาว่า “การประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น ร้านอาหาร” อุปสรรคในการขออนุญาตในปัจจุบันคิดว่าไม่มีและไม่ยุ่งยาก ในอดีต สรรพสามิตไม่มีความประนีประนอมกับชาวบ้านอุปสรรคในการขอในปัจจุบันคิดว่าไม่มีและไม่ยุ่งยาก ในอดีต สรรพสามิตไม่มีความประนีประนอม ของทางร้านขออนุญาตแล้วเหลือขั้นตอนการติดแสตมป์...”

คราฟต์เบียร์ ส่วนใหญ่ไม่ได้แจ้งขออนุญาตเนื่องจากรอความชัดเจนของกฎหมาย บางส่วนมีความ เข้าใจว่าผลิตเพื่อดื่มเองไม่จำเป็นต้องขออนุญาต การไปขออนุญาตเท่ากับการแจ้งยินดีเสียภาษีซึ่งจะเป็นช่องทาง การหาเงินของเจ้าหน้าที่

“...ไม่มีเพราะถ้าเปิดตัวปั๊ปกี่จะโดนเพ่งเล็งเลย...”

“...ณ ตอนนี้นั้นยังไม่มีกฎหมายตัวนี้แต่ผมกำลังยื่นขอการผลิตสุราขออยู่ในระหว่างการยื่นขอ การผลิตสุราแช่ ซึ่งไม่ใช่เบียร์นะแต่เป็นเครื่องดื่มอื่นที่เป็นแอลกอฮอล์นี่แหละแต่ว่าที่ไม่ใช่ เบียร์กับไม่ใช่เหล้า เอาจริงๆ นะ ตอนนี้ก็พูดกันตามตรงก็คือยังไม่มีกฎหมายในการรองรับ ผลิตได้แค่เดือนละ 20 ลิตร อะโรอย่างจี้ ปีหนึ่งไม่เกิน 200 ลิตร ถ้าตามในกฎหมายตอนนี้ นะที่ว่าพี่ก็ไปขอได้แล้ว กินเองในบ้านได้...”

“...ถ้าทำกินเองไม่ขอถ้าทำขายต้องเป็นเวลล์ฟัตอนนี้กำลังรวมกลุ่มกันขอจดใบอนุญาต ถ้าทำ ได้ก็จะทำขายในเชียงใหม่...”

รูปแบบการแจกจ่าย หรือการขาย

สุราขาว (น้ำขาว สาโท) สุรากลั่น (เหล้าต้ม) แจกจ่ายภายในครอบครัวญาติและเพื่อน ขายให้คน ในหมู่บ้าน เพื่อน ขายส่งร้านค้า ลูกค้าทั่วไปในพื้นที่

“...ขายเหล้าเถื่อน 1 ขวด 30 บาท ส่วนแบบถูกกฎหมาย 1 ขวด 28 ดีกรี ขายแบบขวดน้ำ 0.5 ลิตร 30 บาท แบบเถื่อน 2 แก้ว 20 บาท...”

“...ขาย 1 ขวด 710 มล. (ขวดเฮลซ์บลูบอย) ราคา 100 150 บาท...”

“...ขายแบบขวดเบียร์ ราคา 50 บาท...”

คราฟต์เบียร์ เน้นการโชว์ ให้ชิม เน้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้คนได้รู้จัก ได้แลกเปลี่ยนความรู้ เรื่องการทำเบียร์ ขายเป็นเล็กน้อยตามงานอีเวนต์ต่าง ๆ รวมถึงการขายในร้านของตนเอง

“...ไม่ได้ออกขายปกติผมไม่ได้ขายไม่เคยขาย เอาจริงๆ ก็เนีย งานพวกนี้มันก็มีแบบนี้ ไม่ได้แบบว่าอยู่ ๆ เราอยากขายให้คนนั้นคนนี้กิน ส่วนใหญ่เป็นตามงานอีเวนต์เป็นเชิง ประชาสัมพันธ์มากกว่า แต่มันก็ไม่ได้แบบว่าเราไปขายเอาจริงเอาจังไรมาก ส่วนใหญ่ก็ เฉพาะกลุ่มที่เขาสนใจมากกว่าก็ยังประมาณนี้อย่างเงี้ย อย่างงานล่าสุดงานเบียร์มาร์เก็ตที่ กรุงเทพมหานครนั้นเขาก็จะเป็นรวมแบบเดียวกัน 50 แปรนด์...”

แนวคิดมุมมองของผู้ผลิตเพื่อดื่ม

ผู้ผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว (น้ำขาว สาโท) ที่ผลิตเพื่อดื่มเหตุผลส่วนใหญ่มาจากการที่เป็นผู้ดื่ม เป็นคนชอบดื่ม ครอบครัว ตระกูลตั้งแต่รุ่นพ่อ ญาติต้มเหล้าอยู่แล้ว วัฒนธรรมในหมู่บ้านที่มีการใช้สุราประกอบ พิธีกรรม เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ปีใหม่ สงกรานต์ เป็นต้น หลังจากที่มีการผลิตน้ำขาวหรือสาโท ด้วยการหมักและมีปริมาณมาก เริ่มมีความคิดต่อยอดไปสู่การผลิตสุรากลั่นทั้งจากการสอบถามจากผู้ผลิตสุรากลั่นรุ่นก่อน หาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

“...น้ำขาวเป็นประเพณีปีใหม่ดั้งเดิมของเราจะต้องเหล้าไว้กินเองตามบ้านเหมือนกับลูกกับ หลานไปดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่เขาก็จะเอามาเลี้ยงกัน เป็นการสอดคล้องกับประเพณีปีใหม่เมือง ในส่วนของป่าลองผิตลองถูกมาหลายรอบต้องไว้กินเองอย่างเดียว...”

“...อยากได้รสชาติที่แปลกใหม่กำหนดคุณภาพและความสะอาดเองได้...”

“...ชอบดื่มแอลกอฮอล์อยู่แล้วแล้วอยากลองทำเหล้าสาโทดูคิดสนุกๆ กับเพื่อนทำกัน 2 คน พอได้ทดลองทำจริงๆ แล้วรู้สึกสนุก พอทำก็ได้เห็นพัฒนาการของตัวเองในการทำเหล้า สาโทพอทำได้ 1 อย่าง ก็คิดว่าน่าจะทำอย่างอื่นได้อีก อยากลองทำเหล้าอย่างอื่นลองเอา อะไรมาเพิ่มในสาโทดูจนลองกลั่นเรียนรู้จากยูทูปทั่วไปและได้ลงคอลเรียนการหมักทำ เหล้ากลั่น สาโท...”

“... ผึกทำเหล้าจากผู้ใหญ่มา 2 ปี คิดที่จะทำเพื่อดื่มบ้างและทำเลี้ยงผีซึ่งประเพณีนี้ขาดเหล้า ไม่ได้ ทำเองประหยัด ขายทำเป็นช่วงๆ ตามงานไม่ได้ขาย...”

“... เริ่มทำเมื่อ 3 ปีก่อน ทำแทนแม่แพนแม่แพนสอนทำเพื่อพิธีขึ้นบ้านใหม่หรือแต่งงาน ตาม พิธีต้องมีเหล้าในการทำพิธีทำเป็นวิถีชีวิต...”

“...ศาสนาคริสต์และพุทธคนในชุมชนเวลาเลี้ยงต้องใช้เหล้าเลยทำขึ้นมาถ้าซื้อมันเหมือนเราไม่
รักชาววัฒนธรรมให้ดีเลยเลือกที่จะผลิตขึ้นมาเองเรียนรู้การต้มเหล้าจากพ่อแม่รุ่นสู่รุ่น...”

“...น้ำข้าวเป็นประเพณีปีใหม่ดั้งเดิมของเราจะต้องเหล้าไว้กินเองตามบ้านเหมือนกับลูกกับ
หลานไปดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่เขาก็เอามาเลี้ยงกัน เป็นการสอดคล้องกับประเพณีปีใหม่เมือง
ในส่วนของป่าลองผิดลองถูกมาหลายรอบต้องไว้กินเองอย่างเดียว...”

ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์มีเพียง 1 รายที่ตอบว่าผลิตเพื่อตัวเอง แจกจ่ายเพื่อน และถ้ามีคนถามซื้อก็จะขาย
ด้วยเหตุผลว่าชอบดื่มเบียร์ ผนวกกับกระแสของคราฟต์เบียร์ โดยได้เรียนรู้วิธีการผลิต และซื้ออุปกรณ์จาก
อินเทอร์เน็ต สำหรับรายนี้ถ้าผลิตได้รสชาติตามที่ต้องการและคงที่แล้วมีโอกาสในการที่จะผลิตเพื่อขายต่อไปใน
อนาคต

“...โดยปกติเป็นคนชอบกินเบียร์พอรู้ว่าเบียร์ทำกินเองได้ก็เลยทำมีโอกาสได้ไปแม่สายไปเจอ
เบียร์อิมพอดก็เลยสนใจว่าทำไมรสชาติถึงไม่เหมือนเบียร์ที่เราเคยกินเลย พอตีไม้ไผ่ไป
ด้วยเขาบอกว่าเบียร์เป็นกลิ่นของฮอปส์เลยเข้าใจว่าเบียร์ก็เลยรู้จักเบียร์ที่มีฮอปส์หลังจาก
นั้นก็ก็มีเบียร์คราฟต์ เบียร์นอกเข้ามาไฮคาร์เด็น หาชิมเบียร์ที่อิมพอดแถวริมปิงก็เลยรู้ว่า
เบียร์มีหลายประเภทพอมีกระแสพิชิตเบียร์ "ชิตเบียร์" ต้มเบียร์ทำเบียร์เองเลยสนใจพอรู้
ว่าเบียร์ทำเองได้ก็เริ่มหาเว็บไซต์ศึกษาเรียนรู้เองจากยูทูปบ้าง เฟสบ้าง พอทำก็ต้องบรรจุลง
ขวดก็สามารถนำไปแจกจ่ายแบ่งชิมมีคนมาถามซื้อก็เลยกินบ้างทำขายบ้าง...”

แนวคิดมุมมองของผู้ผลิตเพื่อจำหน่าย

ผู้ผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว (น้ำข้าว สาโท) ที่ผลิตเพื่อจำหน่ายเหตุผลมาจากการที่ผลิตเยอะ
แบ่งขาย หรือคนในหมู่บ้านเคยชิมจึงมาขอซื้อ ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นแต่สมัยรุ่นพ่อ ญาติตระกูลผลิตเหล้าขาย
รวมถึงการเป็นผู้ดื่มและสนใจอยากผลิต เรียนรู้จากหนังสือด้วยตัวเอง

“...เริ่มทำมา 10 ปีแล้วเริ่มจากการชอบดื่มมีการทำตั้งแต่สมัยรุ่นพ่อ ญาติตระกูลทำเหล้าอยู่
แล้วเลยลองทำคิดค้นคนเดียวขึ้นมาเองบ้าง อย่างสาโทผลไม้ก็คิดเองว่าเอาลูกแป้งของที่
ทำน้ำข้าว (สาโท) ลองมาหมักกับผลไม้ ลูกแป้งสาโทญาติพี่น้องทำอยู่แล้วมีความรู้อยู่แล้ว
แล้วมาคิดทำสาโทเพราะมีเทศกาลถ้าทำก็ได้ขาย กระบวนการทำแค่ 1 เดือน ทำเองได้ทั้ง
กินทั้งขาย ที่ทำเพราะอยากลองทำกินเองและลองขายให้คนอื่นด้วย ทำกินได้ด้วย ทำขาย
แล้วได้ตั้ง ปีนึงจะได้ตั้งที่เพราะทำขายช่วงเทศกาลสงกรานต์...”

- “...ทำสาโทก่อนพอมันนิ่งแล้วไปทำร้านเหล้ามันน่าจะลองเลยลองทำสุรากลั่นสั่งถังกลั่นจาก Lazada ทฤษฎีจากหนังสือเรียนบ้างและเรียนรู้จากที่เรียนมา พอสาโทมันเยอะตู้เย็นไม่พอมันก็จะหมักสาโทไว้เป็นเดือนแล้วไม่รู้ทำยังไงกับมันเลยคุยกับเจ้าของบ้านว่าสั่งถังกลั่นแล้วลองกลั่นพอทำสักพักก็สนุกและเป็นอีกแนวหนึ่งไปเลย“ ...
- “...ทำเกษตรกรรมก่อนและขายของตามงานวัดแล้วนำเหล้าเถื่อนจากคนอื่นมาขายด้วยเห็นว่าขายดี จึงมีการเริ่มทำเหล้าเถื่อนขายเอง ซึ่งตอนนั้นเป็นยุคของทักษิณเป็นนายกได้มีการเปิดเสรีอนุญาตต้มเหล้าแล้วขายได้ จึงมีการรวมกลุ่มกันไปขออนุญาต จากนั้นก็มีเจ้าหน้าที่มาสอนและอบรม รวมกันอนุญาต 7 คนขึ้นไป ครั้งแรกมีการทำเป็น หจก. ก่อนแล้วไม่มีการส่งใบบัญชีถูกปรับจะจ้างบัญชีก็ไม่คุ้มจึงยกเลิกมาเป็นสุราชุมชนวิสาหกิจ...”
- “...ขายแล้วสบายใจทำได้ในเขตพื้นที่บ้านตัวเองไม่เดือดร้อน สมัยก่อนเหล้าเถื่อนขายดี...”
- “...ทำไว้อยู่มีคนมาขอซื้อก็จะขาย...”
- “...ผลิตเยอะก็ขายบ้าง ใครอยากลองชิมก็มาซื้อแต่ไม่ได้ขายแบบจริงจังหรือเป็นทางการ...”

ช่วงเวลาที่สำคัญมีกิจกรรมเพื่อการตลาดคราฟต์เบียร์ 5 กิจกรรม ซึ่งในแต่ละกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตนำคราฟต์เบียร์มาแสดงให้ชมรวมถึงการจัดจำหน่าย ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ มีแนวคิดหรือบริบทในการที่ผลิตเน้นเพื่อจำหน่ายในรูปแบบของการออกบูธแสดงสินค้า การขายตามการจัดงานต่างๆ มีบางส่วนที่ผลิตเพื่อขาย ณ จุดจำหน่ายแบบมีที่นั่งดื่มของตนเอง ประเภทร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายเครื่องดื่มขนาดเล็กที่ให้บริการอาหารเพียงไม่กี่ชนิด เน้นการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บรรยากาศแบบนั่งคุยสบายๆ มีการเปิดเพลงเบาๆ

- “...ขายตามอีเวนต์ และขายในร้านขายในร้านของตัวเองเท่านั้นและขายแบบแก้ว...”
- “...ออกตามงานอีเวนต์...”

ความคิดเห็นต่อมาตรการทางกฎหมาย/ความเข้มงวดในการบังคับใช้

ในกลุ่มผู้ผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว (น้ำขาว สาโท) เพื่อตีส่วนใหญ่มองไม่เห็นด้วยที่จะมีการจับกุม เนื่องจากผลิตในปริมาณไม่มาก และไม่ควรเข้มงวดการผลิตตีมในครัวเรือนเพราะไม่ใช่ทำในเชิงพาณิชย์ ผู้ผลิตทำเพื่อตีเองสามารถลดค่าใช้จ่ายได้บางส่วน

- “...อดีตก็ดี ถูกปรับโทษไม่แพงตั้งแต่กฎหมายของนายกรัฐประยุทธ์ เปลี่ยนหัวหน้าคนใหม่ด้วยในพื้นที่โทษปรับมีสูงขึ้น 30,000-50,000 บาท/ครั้งยอมโดนปรับได้ เพราะกฎหมายไม่ได้เคร่งมากขนาดนี้ ในปีนี้โดนปรับ 2 ครั้งในข้อหาบัญชีไม่ถูกต้องและนำเหล้าเถื่อนออกจากโรงต้มเหล้า พอมีหัวหน้าคนใหม่มีการปรับอัตราโทษสูงขึ้นจึงไม่มีการลักลอบทำ...”

“...ไม่มีคนมาจับความคิดเห็นส่วนตัวถ้ามีเจ้าหน้าที่มายุ่งไม่ชอบเพราะทำตามประเพณีไม่ได้
ขายเยอะ...”

“...ในหมู่บ้านถ้ามีคนแจ้ง ก็โดนจับอยู่ดีเพราะไม่สามารถเคลื่อนย้ายของหรือถึงหมักได้ ไม่เห็น
ด้วยในการเข้ามาจับกุม เพราะไม่ได้ทำขายเยอะขนาดนั้น ขายแค่ในหมู่บ้านและร้านค้า
เล็กในหมู่บ้านมารับเอาไปเล็ก ๆ น้อย ๆ ถ้าไรก็ได้ไม่เยอะ อีกอย่างมันเป็นแหล่งท้องถิ่นก็
ไม่ควรไปจับ...”

ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ ส่วนใหญ่ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วยกับมาตรการทางกฎหมาย ความเข้มงวดในการ
บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมองว่าเป็นการเอื้อผลประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ก่อให้เกิดการให้สินบนค่าอำนวยความสะดวก
ต่างๆ ขณะเดียวกับการเพิ่มเกณฑ์มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมกลายเป็นอุปสรรคสำคัญและเพิ่มความยุ่งยากมากขึ้น
และการให้ขายแค่ ณ จุดผลิตห้ามบรรจุกระป๋อง/ขวด ห้ามนำไปขายนอกจุดผลิตทำให้ไม่ยอมขออนุญาต ที่ผ่านมา
การบังคับใช้กฎหมายยังหละหลวม ไม่เสมอภาค มีการทุจริตติดสินบน ผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์กับนายทุน
ผูกขาดที่มีผลประโยชน์ต่างตอบแทน กระบอบสิทธิผู้ประกอบการระดับเล็กและกลาง

“...ดูเหมือนกฎหมายมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่สรรพสามิตเบ็ดเสร็จเกินไป และประโยชน์เอื้อ
ให้กับผู้จับกุมมีผลประโยชน์จากการจับกุมเอื้อแก่การติดสินบนเจ้าหน้าที่ได้...”

“...มองว่าผู้ผลิตพร้อมยอมให้ตรวจสอบคุณภาพยอมเสียภาษียอมทำอะไรให้มันถูกกฎหมาย
แค่เปิดกว้างขอโอกาสให้เราทำโดยที่ไม่เอาเงื่อนไขการผลิตจำนวนหรือทุนการผลิตอะไรมา
เป็นข้อกำหนด การออกมาแก้กฎหมายเรื่องบริวัคป์ ไม่ใช่ทุนจดทะเบียน ไม่กำหนดขั้นต่ำ
ละ แต่กลายเป็นอะไรและเอามาตรฐานสิ่งแวดล้อมนู่นนั่นนี่มากำหนด กลายเป็นแบบว่า
จากแทนที่จะง่ายกว่าเดิมกลายเป็นยากกว่าเดิม ไปกำหนดเรื่องอื่นเงี้ยต้องจับ ต้องไม่เกินก็
แรงม้านู่นนั่นนี่ ต้องไปขอเรื่องสิ่งแวดล้อมนู่นนั่นนี่ เขตโซนนิ่ง มันเปิดได้หรือไม่...”

“...ไม่ชอบกฎหมายไม่ควรมีกฎหมายนี้อยู่แล้วประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ห้ามทำเบียร์กิน
เอง ลาว เวียดนามล้าหน้าเราไปไกล มองว่าคราฟต์เบียร์หรือเบียร์ทำเองเป็นอาหารไม่ควร
จำกัดมันควรเป็นสิทธิ์เบื้องต้นขั้นพื้นฐานควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทำกินเองได้ ไม่ควร
ตรวจสอบ...”

การรับรู้ “ประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เปิดโอกาสให้สุราชุมชนขนาดเล็กสามารถขยายกำลังการผลิตเป็นระดับกลาง / เปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดาอายุ 20 ปีขึ้นไป และนิติบุคคลสามารถขอใบอนุญาตผลิตสุราที่มีไซ้เพื่อขาย แลกเปลี่ยน หรือดำเนินการอื่นใดโดยได้รับประโยชน์ตอบแทน และต้องมีปริมาณการผลิตสุราไม่เกิน 200 ลิตรต่อปี”

ผู้ผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว (น้ำขาว สาโท) สัดส่วนผู้ผลิตที่ทราบน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ทราบ โดยกลุ่มที่ทราบ หรือรับรู้ว่าการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เป็นการรู้แบบผิวเผิน ไม่ได้สนใจในรายละเอียดเนื่องจากผลิตไม่เยอะ มีบางรายที่ไม่เห็นด้วยกับการจำกัดปริมาณการผลิต กลุ่มที่ไม่ทราบเนื่องจากไม่ได้สนใจเรื่องกฎหมาย อ้างว่าไม่ได้ดูข่าว ไม่มีคนมาบอก หรือไม่ได้ติดตาม บางรายผลิตเพื่อขายเล็กน้อยเลยไม่ให้ความสนใจ เพราะเข้าใจว่าผลิตเพื่อดื่มเท่านั้น และผลิตในปริมาณน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด

“...ทราบเคยได้ยินไม่ได้สนใจไม่ได้ผลิตเยอะ ส่วนตัวก็ชอบเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้รายเล็กแต่เราไม่ได้ผลิตเยอะเลยไม่ได้อะไรกับกฎหมายมาก...”

“...ทราบผลิตแค่พี่น้องได้กินไม่ได้ทำเยอะเลยไม่มีความคิดเห็นอะไร...”

“...ทราบความรู้สึกส่วนตัวต่อต้านในข้อการผลิตสุราไม่เกิน 200 ลิตรต่อปีเพราะในการทำมันต้องเกินอยู่แล้วถ้าจะเปิดให้ทำก็ไม่ควรมาจำกัด 200/ปี คนกินก็ไม่เท่ากันก็ไม่ควรเอาตัวเลขมาจำกัดว่ากี่ลิตร...”

ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ทุกรายทราบว่า “มีการประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เปิดโอกาสให้สุราชุมชนขนาดเล็กสามารถขยายกำลังการผลิตเป็นระดับกลาง/เปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดาอายุ 20 ปีขึ้นไป และนิติบุคคลสามารถขอใบอนุญาตผลิตสุราที่มีไซ้เพื่อขาย แลกเปลี่ยน หรือดำเนินการอื่นใดโดยได้รับประโยชน์ตอบแทน และต้องมีปริมาณการผลิตสุราไม่เกิน 200 ลิตรต่อปี” โดยเห็นด้วยในส่วนของ การเพิ่มกำลังการผลิตของผู้ผลิตรายเล็กที่ผลิตเพื่อการบริโภคโดยคิดว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่ใครๆ ก็สามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาต ไม่เห็นด้วยในส่วนของ การผลิตของบุคคลทั่วไปเพื่อดื่มที่ต้องแจ้งผู้มีอำนาจ การที่เพิ่มระเบียบมาตรฐานสิ่งแวดล้อมส่งผลให้การขออนุญาตยากขึ้น ยังไม่มีความเป็นธรรม เอื้อต่อทุนผูกขาด

“...ดี เพราะทำให้ผู้ผลิตรายเล็กสามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้เป็น 50 แกรมม่า แข่งขันกับตลาดได้ ส่วนการผลิตเพื่อดื่มไม่เห็นด้วย เพราะการผลิตเบียร์บริโภคด้วยตัวเองเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่ใคร ๆ ก็สามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาต...”

“...ไม่ควรมีขั้นต่ำ ไม่ควรจำกัดปริมาณการผลิต...”

“...ทราบ ดีครับที่ตอนนี้ออกมาแก้กฎหมายเรื่องบริวฟ์ไม่ใช้ทุนจดทะเบียนไม่กำหนดขั้นต่ำ แต่กลายเป็นไปกำหนดเรื่องอื่นเอามาเป็นมาตรฐานสิ่งแวดล้อมมากำหนดแทนทำให้ยากกว่าเดิม

“...ทราบ ในฐานะคนทำกินเองคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรเพราะการทำเบียร์กินเองก็ผิตอยู่แล้วยังไปบอกหรืออนุญาตทำกินเองยิ่งเข้ามาตรวจสอบตลอดเวลา ไม่เห็นด้วยกับการต้องเข้าไปขออนุญาตกรณีสำหรับคนทำขายควรจะให้มีมาตรฐานในการผลิต ควรสะอาดสถานที่สะอาดหรือเปล่า...”

ความคิดเห็นต่อนโยบายสุราก้าวหน้า หรือสุราพื้นบ้าน

ผู้ผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว (น้ำขาว สาโท) ส่วนใหญ่ไม่มีความคิดเห็น หรือไม่สนใจต่อนโยบายสุราก้าวหน้า หรือสุราพื้นบ้าน กลุ่มผู้ผลิตที่เห็นด้วยนั้นเพราะว่ามีคนส่วนน้อยที่จะลงทุนทำกินเองเนื่องจากขั้นตอนการผลิตให้ออกมารสชาติดีนั้นไม่ง่าย ใช้เงินค่อนข้างสูง ซื้องินง่ายกว่า นโยบายสุราก้าวหน้า ช่วยทำให้คนในชุมชนมีรายได้ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพิ่มความหลากหลายและมีการพัฒนาคุณภาพมากยิ่งขึ้น บางรายให้ความเห็นว่านโยบายดังกล่าวมีโอกาสทำให้เหล้าเถื่อนมีขายเพิ่มมากขึ้น

“...เห็นด้วยสนับสนุน พ.ร.บ.สุราก้าวหน้า ไม่จุกจิก ไม่มีการปรับเกิดขึ้น ในฐานะผู้ผลิตคิดว่าไม่มีผลกระทบต่อคนขาย เพราะคิดว่าคนส่วนน้อยที่จะลงทุนทำกินเอง งบค่อนข้างสูง ขั้นตอนการทำไม่ได้ง่าย...”

“...สำหรับความคิดเห็นของร่าง พ.ร.บ.สุราก้าวหน้าต่อคนรุ่นใหม่มองว่ามีดีสนับสนุนแต่ก็มีข้อเสียคือคนทำขายก็จะขายได้ยากขึ้นอีกด้านก็มองว่าทำเองน่าจะคุ้มเพราะทุนในการทำเหล้าค่อนข้างสูงซื้องินง่ายกว่า...”

ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับต่อนโยบายสุราก้าวหน้า ผู้ผลิตส่วนใหญ่อยากมีธุรกิจ มีตรายี่ห้อเบียร์ที่ตอนผลิตในตลาดคราฟต์เบียร์ เป็นนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ผลิตรายเล็ก แก้ปัญหาตลาดถูกผูกขาดจากผู้ผลิตรายใหญ่ สนับสนุนให้ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเมื่อผลิตเพื่อขายได้อาจทำให้ผู้ผลิตคำนึงถึงเรื่องคุณภาพ และความสะอาดมากขึ้น ส่วนที่ไม่เห็นด้วยมีความกังวลเรื่องคุณภาพของเครื่องดื่มที่ได้ ความจำเป็นในการผลิต ซึ่งควรมีการควบคุมและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการดื่ม เช่น การเมาแล้วขับ นโยบายสุราก้าวหน้าเป็นเครื่องมือทางการเมือง ผู้เสนอไม่ได้มีความรู้สึกและไม่ได้ศึกษาให้ถ่องแท้ ใช้แนวทาง

ประชาสังคมให้ผลิตโดยเสรีแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญการมาตรฐานการผลิต การวิเคราะห์ตัวอย่าง การชำระภาษี และความปลอดภัยของผู้บริโภค

การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการของเสียจากกระบวนการผลิต

ผู้ผลิตสุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว (น้ำขาว สาโท) เขตอำเภอเมืองและอำเภอที่ติดติดกับอำเภอเมืองมีการนำของเหลือจากการผลิตไปใช้ในทางการเกษตร เช่น การนำกากไปเลี้ยงสัตว์ นำไปทำปุ๋ย หรือบางรายทำไปทำอาหารสัตว์ เป็นต้น บางส่วนนำมีการจำกัดของเสียจากกระบวนการผลิต บำบัดด้วยการใช้บอล EM (Effective Microorganisms) หรือนำไปตากแห้ง อำเภอหางไกลกำจัดด้วยการนำไปฝังดิน หรือทิ้งในป่า ทั้งนี้ในส่วนของน้ำเสียก็ปล่อยลงดิน ท่อระบายน้ำ หรือแหล่งน้ำธรรมชาติ

“...ใช้บอล EM บำบัดในน้ำ กากนำไปให้หมู น้ำขาวข้าวให้ญาติเอาไปให้หมู ข้าวที่สุกแล้วก็จะไม่มีการล้างยางแต่เปลี่ยนเป็นตากแห้งทำให้แห้งแทนถือเป็นการลดกระบวนการผลิตและลดน้ำเสีย...”

“...ซีเหล้าทำเป็นปุ๋ย ทิ้งลงขยะ...”

“...กากข้าวทิ้งในป่า ฝังบ้าง...”

“...เปลือกข้าวให้หมูกิน ซีเหล้าทิ้งในที่ปกติ...”

“...เศษแบ่งเอาไปให้ปลากิน/ให้วัวกิน เป็นยาระบายมีคนเลี้ยงปลามารับเอาไปให้ปลา ซีขาวๆ (ตะกอนเหล้า)เททิ้งปกติ...”

“...ซีเหล้าเอาให้คนทำเป็นหัวเชื้อทำปุ๋ย...”

“...หลังจากที่ทำเสร็จจะเรียกว่าซีเหยข้าว น้ำสำจะเอาไปต้มแล้วเอามายำ มีกล้วยดิบหอมแดง ซอยพริกชี้หนูพริกแห้งใส่เข้ามากินกัน...”

ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ ของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตน้อยมาก กากมอลต์นำไปเป็นอาหารสัตว์ หรือขายโดยมีผู้มารับซื้อ

วิธีการจัดการด้านผลกระทบต่อทางสังคมที่อาจจะเป็นผลจากการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สุรากลั่น (เหล้าต้ม) สุราขาว (น้ำขาว สาโท) ส่วนใหญ่เน้นไม่ขายให้คนเมา บางรายขายตามเวลา บางรายไม่สนใจผลกระทบต่อทางสังคมขายเกือบตลอดเวลา

ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ไม่สนใจเท่าที่ควรโดยมีความคิดว่าอยู่ที่จิตสำนึกของแต่ละบุคคล

ผู้ดื่ม

สัมภาษณ์ผู้ดื่ม 447 ราย อาศัยในพื้นที่อำเภอติดกับอำเภอเมือง ร้อยละ 49.4 พื้นที่อำเภอเมือง ร้อยละ 31.5 อำเภอรอบนอก ร้อยละ 19 เพศชาย ร้อยละ 69.8 เพศหญิง ร้อยละ 30.2 การศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 34.0 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 22.6 และ ปวช. ปวส. ร้อยละ 19.9 โดยมากเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากจุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มในหมู่บ้าน ร้อยละ 75.2 จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มนอกหมู่บ้าน ร้อยละ 21.5 ประเภทจุดจำหน่ายที่นิยมซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด คือ ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 86.4 รองมาคือ ร้านเหล้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ 8.1 ซูเปอร์-ไฮเปอร์มาร์เก็ต ร้อยละ 3.6

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นิยมดื่มมากที่สุด คือ เบียร์ ร้อยละ 55.3 รองมาคือ สุราขาว สุรากลั่น ร้อยละ 21.3 สุราสี ร้อยละ 20.8 ส่วนใหญ่เป็นการดื่มทุกเดือน (1-3วัน/3เดือนที่แล้ว) ร้อยละ 44.5 ดื่มทุกสัปดาห์ ร้อยละ 22.6 และดื่มทุกวัน ร้อยละ 18.1 เป็นผู้ดื่มคนเดียว ร้อยละ 54.8 ดื่มร่วมกับผู้อื่น ร้อยละ 45.2 เป็นผู้ดื่มหนัก (ที่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปริมาณ 5 หน่วยดื่มมาตรฐานขึ้นไปในช่วงเวลาของการดื่มหนึ่งครั้ง) ร้อยละ 36.2 ปริมาณแอลกอฮอล์เฉลี่ยที่ดื่ม 12.4 ลิตรต่อปี (0.0075-201.6) เพศชายดื่มเฉลี่ย 14.7 ลิตรต่อปี(0.06-201.6) เพศหญิงดื่มเฉลี่ย 7.0 ลิตรต่อปี (0.0075-168)

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา 418 ราย ร้อยละ 93.5 ประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นิยมดื่มมากที่สุด คือ เบียร์ ร้อยละ 54.8 รองมาคือ สุราขาว สุรากลั่น ร้อยละ 22.0 สุราสี ร้อยละ 20.8 ส่วนใหญ่เป็นการดื่ม 1-3 วัน ร้อยละ 36.6 ดื่มทุกสัปดาห์ ร้อยละ 28.7 และดื่มทุกวัน ร้อยละ 20.1 เป็นผู้ดื่มคนเดียว ร้อยละ 52.6 ดื่มร่วมกับผู้อื่น ร้อยละ 40.9 เป็นผู้ดื่มหนัก ร้อยละ 35.2

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละผู้ดื่มแยกตามเพศและพื้นที่

	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
ติดกับอ.เมือง	142(45.5%)	79(58.5%)	221(49.4%)
อ.เมือง	98(31.4%)	43(31.9%)	141(31.5%)
อ.รอบนอก	72(23.1%)	13(9.6%)	85(19%)

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละการเข้าถึงจุดจำหน่ายแยกตามเพศ

การเข้าถึงจุดจำหน่าย	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มนอกหมู่บ้าน	58(18.6%)	38(28.1%)	96(21.5%)
จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มในหมู่บ้าน	243(77.9%)	93(68.9%)	336(75.2%)
ร้านเหล้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	11(3.5%)	4(3%)	15(3.4%)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละอายุของผู้ดื่มแยกตามเพศ

อายุ	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
<20 ปี	6(1.9%)	2(1.5%)	8(1.8%)
20-29 ปี	56(17.9%)	40(29.6%)	96(21.5%)
30-59 ปี	182(58.3%)	80(59.3%)	262(58.6%)
60 ปี ขึ้นไป	68(21.8%)	13(9.6%)	81(18.1%)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละระดับการศึกษาของผู้ดื่มแยกตามเพศ

	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
ประถมศึกษา	62(19.9%)	12(8.9%)	74(16.6%)
ปริญญาตรีขึ้นไป	56(17.9%)	45(33.3%)	101(22.6%)
ปวช. ปวส.	65(20.8%)	24(17.8%)	89(19.9%)
มัธยมศึกษา	104(33.3%)	48(35.6%)	152(34%)
ไม่ได้เรียน	25(8%)	6(4.4%)	31(6.9%)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แยกตามเพศ

การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ	274(87.8%)	112(83%)	386(86.4%)
จุดผลิต	9(2.9%)	1(0.7%)	10(2.2%)
ดื่มเอง	5(1.6%)	1(0.7%)	6(1.3%)
โรงผลิต	4(1.3%)	(0%)	4(0.9%)
ซูเปอร์-ไฮเปอร์มาร์เก็ต	7(2.2%)	9(6.7%)	16(3.6%)
งานเลี้ยง เทศกาล	4(1.3%)	6(4.4%)	10(2.2%)
บ้านเพื่อน	5(1.6%)	4(3%)	9(2%)
ร้านเหล้า อาหารและเครื่องดื่ม	22(7.1%)	14(10.4%)	36(8.1%)

*1รายเข้าถึงได้มากกว่า 1 แห่ง

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละประเภทเครื่องดื่มที่ดื่มใน 1 ปี แยกตามเพศ

เครื่องดื่มที่ดื่มใน 1 ปี	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
RTD	(0%)	4(3%)	4(0.9%)
ค็อกเทล	1(0.3%)	(0%)	1(0.2%)
โซจู	1(0.3%)	2(1.5%)	3(0.7%)
เบียร์	139(44.6%)	108(80%)	247(55.3%)
ไวน์	2(0.6%)	1(0.7%)	3(0.7%)
เหล้าขาว	90(28.8%)	6(4.4%)	96(21.5%)
เหล้าสี	79(25.3%)	14(10.4%)	93(20.8%)

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละความถี่ในการดื่มใน 1 ปี แยกตามเพศ

ความถี่ในการดื่ม 1 ปี	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
ดื่มทุกวัน	71(22.8%)	10(7.4%)	81(18.1%)
เกือบทุกวัน(5-6วัน/สัปดาห์)	9(2.9%)	1(0.7%)	10(2.2%)
วันเว้นวัน(3-4วัน/สัปดาห์)	21(6.7%)	6(4.4%)	27(6%)
ทุกสัปดาห์	75(24%)	26(19.3%)	101(22.6%)
ทุกเดือน(1-3วัน/3เดือนที่แล้ว)	120(38.5%)	79(58.5%)	199(44.5%)
นาน ๆ ดื่ม	16(5.1%)	13(9.6%)	29(6.5%)

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละรูปแบบการดื่มใน 1 ปี แยกตามเพศ

	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
ดื่มคนเดียว	178(57.1%)	67(49.6%)	245(54.8%)
ดื่มร่วมกับคนอื่น	134(42.9%)	68(50.4%)	202(45.2%)

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละประเภทเครื่องดื่มที่ดื่มใน 1 เดือน แยกตามเพศ

ประเภทเครื่องดื่มที่ดื่มใน 1 เดือนที่ ผ่านมา	ชาย(n=296)	หญิง(n=122)	รวม(n=418)
RTD	1(0.3%)	5(4.1%)	6(1.4%)
โซจู	1(0.3%)	1(0.8%)	2(0.5%)
เบียร์	131(44.3%)	98(80.3%)	229(54.8%)
ไวน์	1(0.3%)	1(0.8%)	2(0.5%)
เหล้าขาว	87(29.4%)	5(4.1%)	92(22%)
เหล้าสี	75(25.3%)	12(9.8%)	87(20.8%)

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละความถี่ในการดื่มใน 1 เดือน แยกตามเพศ

ความถี่ในการดื่มใน 1 เดือน	ชาย(n=296)	หญิง(n=122)	รวม(n=418)
1-3วัน	92(31.1%)	61(50%)	153(36.6%)
เกือบทุกวัน	16(5.4%)	6(4.9%)	22(5.3%)
ทุกวัน	73(24.7%)	11(9%)	84(20.1%)
ทุกสัปดาห์	83(28%)	37(30.3%)	120(28.7%)
วันเว้นวัน	32(10.8%)	7(5.7%)	39(9.3%)

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละรูปแบบการดื่มใน 1 เดือน แยกตามเพศ

รูปแบบการดื่มใน 1 เดือน	ชาย(n=296)	หญิง(n=122)	รวม(n=418)
ดื่มคนเดียว	105(35.5%)	42(34.4%)	147(35.2%)
ร่วมกับคนอื่น	191(64.5%)	80(65.6%)	271(64.8%)

ตารางที่ 16 ปริมาณแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ที่ดื่มแยกตามเพศ

	ปริมาณแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ที่ดื่ม(ลิตร) : ค่าเฉลี่ย(ต่ำสุด-สูงสุด)		
	ชาย	หญิง	รวม
ปริมาณแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ที่ ดื่ม 1 ปี	14.7(0.06-201.6)	7.0(0.0075-168)	12.4(0.0075-201.6)

ดื่มหนัก (Heavy/binge drinkers) หมายถึง ผู้ที่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปริมาณ 5 หน่วยดื่ม
มาตรฐานขึ้นไปในช่วงเวลาของการดื่มหนึ่งครั้ง

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละการดื่มหนักแยกตามเพศ

การดื่มหนัก	ชาย(n=312)	หญิง(n=135)	รวม(n=447)
ดื่มหนักใน 1 ปี	122(39.1%)	40(29.6%)	162(36.2%)
ดื่มหนักใน 1 เดือน	105(33.7%)	42(31.1%)	147(32.9%)

เหตุผลที่ต้องตีส่วนใหญ่เพื่อสังสรรค์ พุดคุย เพื่อสังคม ร้อยละ 46.0 เพื่อแก้เหนื่อย แก้เมื่อย คลายเครียด ผ่อนคลาย คลายเหงา ร้อยละ 45

เป็นผู้ที่เคยได้รับผลกระทบจากการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ ร้อยละ 24.6 ส่วนใหญ่ผลที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ร้อยละ 20.8 มากที่สุดคือ อารมณ์เสีย อาเจียน มีนหัว ตาลาย ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ อุบัติเหตุทางถนน รถล้ม รถเฉี่ยว รถชน เมา มีนหัว ไม่สามารถตื่นไปทำงาน ไปเรียนได้ หกล้ม เดินเซ หมดสติ ความดันสูง ทะเลาะ อารมณ์ฉุนเฉียว แปรปรวน โดนคนในครอบครัว (แม่ เมีย) บ่น ตามลำดับ เมาแล้วส่งผลกระทบต่อคนอื่น ร้อยละ 2.7 ได้แก่ ทะเลาะวิวาทในครอบครัว-แฟน-เพื่อน ขับรถชนผู้อื่น ทำลายข้าวของในบ้านตัวเองเพราะเมา

ความคิดเห็นต่อการที่มีแหล่งผลิตเครื่องตีแอลกอฮอล์อยู่ในพื้นที่

ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบ ไม่มีความเห็น และไม่อยากออกความเห็น ร้อยละ 48.36 เห็นด้วย ร้อยละ 36.5 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 15.2

ผู้ที่เห็นต่อการที่มีแหล่งผลิตเครื่องตีแอลกอฮอล์อยู่ในพื้นที่ ทำให้หาซื้อได้สะดวก ราคาถูก ช่วยพัฒนาชุมชนทำให้ชาวบ้านมีอาชีพ มีรายได้ ส่งเสริมภูมิปัญญาเกิดเหล้าใหม่ๆ ทำให้แต่ละท้องถิ่นจะมีเอกลักษณ์ของตนเองโดยมีรสชาติของสุราแตกต่างกันไปและเป็นการกระจายรายได้ แต่ควรมีการควบคุมกระบวนการผลิต คุณภาพ ความสะอาดในการผลิต ไม่ต้องเดินทางออกนอกพื้นที่ รู้สึกปลอดภัยไม่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุ เป็นประเพณี และความจำเป็นที่ต้องใช้เหล้าในการประกอบพิธีกรรม

“...หาซื้อสะดวก ราคาไม่แพงเท่าเหล้าเสียภาษี ทำขายได้มีรายได้ ใกล้เคียงกับแบบนั้นก็จะได้ไม่เสี่ยงอุบัติเหตุเวลาเมาแล้วขับ...”

“...ชอบมากเพราะจะได้มีร้านนั่งตีเบียร์ใกล้ๆ บ้านแบบนี้จะได้ไม่ต้องไปไกลและกลับบ้านปลอดภัยตอนเมา...”

“...ตีตรงหาตีได้ง่าย แต่เป็นห่วงวัยรุ่นด้วยกัน บางคนอาจตีจนเมาสร้างความเดือดร้อนในชุมชนได้...”

“...เห็นด้วย แต่ต้องมีการควบคุมคุณภาพในการผลิต ความสะอาดของคนตี...”

“...เห็นด้วยเพราะต้องใช้เวลามีกงานต้องเลี้ยงเหล้าแขกและคนในหมู่บ้าน ต้องใช้เหล้าคนพุทธ ต้องใช้ในการทำพิธี ไม่ดีตรงที่เด็กเล็กก็หาซื้อได้ ไม่สมควรทำเหล้าไทยไม่อร่อย...”

“...เป็นประเพณีเห็นด้วยอยู่แล้ว เพราะมันเป็นความจำเป็นของชาวเผ่าลัวะอยู่แล้ว เวลาเลี้ยงผี ต้องตีกันในหมู่บ้าน...”

ไม่เห็นด้วยเนื่องจากกังวลเรื่องความง่ายในการเข้าถึงเครื่องตีแอลกอฮอล์ เยาวชนหาเครื่องตีแอลกอฮอล์ตีง่ายเกินไป นักตีเยาวชนหน้าใหม่เพิ่มขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีพฤติกรรมการตีมากขึ้นเนื่องจากหาซื้อง่าย ซื้อได้ตลอดเวลา และราคาถูก โอกาสเกิดอุบัติเหตุมากขึ้นไปด้วย บางส่วนมีความเห็นว่าการมีแหล่งผลิตอยู่

ในพื้นที่คนเมา ชี้เหล้า คนติดเหล้ามากส่งผลต่อสุขภาพ การทะเลาะวิวาท และผลอื่นที่ตามมาจากการเมา กังวลเรื่องส่วนผสม ความสะอาด กระบวนการผลิตไม่ได้มาตรฐาน และคุณภาพการผลิต ส่งกลิ่นรบกวนในชุมชน บางพื้นที่ไม่เห็นด้วยถ้าผลิตเพื่อขาย แต่เห็นด้วยการผลิตเพื่อใช้ในการเลี้ยงผีหรืองานประเพณีในหมู่บ้าน การผลิตเองทำให้ประหยัด ถ้าซื้อเหล้าอื่นมันแพง

ความคิดเห็นต่อมาตรการทางกฎหมาย ความเข้มงวดในการบังคับใช้ การจับกุมผู้ผลิต

เห็นด้วยต่อมาตรการทางกฎหมาย ความเข้มงวดในการบังคับใช้ การจับกุมผู้ผลิต ร้อยละ 23.9 กฎหมายที่มีอยู่ส่วนใหญ่จัดการแค่เฉพาะการเมาแล้วขับ ไม่เข้มงวด ควรลงพื้นที่ตรวจแบบจริงจังทั้งใบอนุญาต วัสดุอุปกรณ์การผลิต ความสะอาด และความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ (ดีกรี) ควรจับกุมผู้ผลิตแบบไม่มีใบอนุญาตหรือเหล้าเถื่อน ผู้ผลิตควรมีใบอนุญาตการผลิต อยากรู้กฎหมายออกมากว่าควรควบคุมต่อบ้านต่อหลังไม่เกินกิโลเมตร ควรให้ความรู้เกี่ยวกับผู้ที่ขอใบอนุญาตผลิต และประชาชนทั่วไปที่ต้องการผลิต ควรมีการตรวจวัสดุอุปกรณ์ของคนผลิตสะอาดใหม่คุมดีกรีในการผลิต ควรผลิตได้อย่างเสรีมีกฎหมายควบคุมที่เอื้อผู้ผลิตรายย่อยมากขึ้น

“...กฎหมายตอนนี้ปิดกั้นรายย่อยเพื่อนายทุนใหญ่เกินไปทำให้ผู้บริโภคมีตัวเลือกน้อยเกินไป ตอนนี้มีมันมีแค่นี้ก็ยี่ห้อถ้ารายย่อยทำได้จะมีตัวเลือกมากขึ้น...”

“...การผลิตต่อผู้บริโภคควรเปิดโอกาสให้บุคคลนอกผลิตและจำหน่ายได้เองเหมือนในต่างประเทศและควรเปลี่ยนมาควบคุมความสะอาดความถูกต้องในการผลิตแทน...”

“...เข้มงวดในการจับกุมแต่ไม่ได้ให้ความรู้กับการกระทำผิด...”

“...ควรมีกฎหมายคุ้มครองผู้ผลิตรายย่อยและควรมีกฎหมายในการผลิตสุราแบบเสรี การจับกุมผู้ผลิตควรจับกุมเมื่อมีสินค้านั้นมีสารอันตราย ไม่ใช่เป็นการจับกุมเพียงเพราะเป็นผู้ผลิตรายย่อย...”

“...ถ้ามีใบอนุญาตก็ควรตรวจวัสดุอุปกรณ์ของคนผลิตสะอาดใหม่คุมดีกรีในการผลิต...”

“...ควรมีกฎหมายในการผลิตสุราอย่างเสรีและควรเอื้อให้กับผู้ผลิตรายเล็กมากขึ้น...”

ไม่เห็นด้วย หรือไม่รู้ว่ามีพื้นที่มีแหล่งผลิต รวมถึงไม่สนใจในเรื่องดังกล่าว ร้อยละ 76.1

“...ไม่เห็นด้วยในเมื่อกฎหมายไม่อนุญาตให้ทำก็ต้องแอบทำ กฎหมายเอื้อนายทุนมากเกินไป ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนชาวบ้านได้ทำตามภูมิปัญญาของชาวบ้าน...”

เจ้าหน้าที่

สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จำนวน 19 ราย เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข 10 ราย เจ้าหน้าที่ด้านปกครอง 6 ราย เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใบอนุญาตผลิต 3 ราย

เจ้าหน้าที่ด้านปกครองและสาธารณสุข

มุมมอง ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อมาตรการทางกฎหมาย/ความเข้มงวดในการบังคับใช้ หลังจากที่มีกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 "เปิดโอกาสให้สุราชุมชนขนาดเล็กสามารถขยายกำลังการผลิตเป็นระดับกลาง/เปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดาอายุ 20 ปีขึ้นไป และนิติบุคคลสามารถขอใบอนุญาตผลิตสุราที่มีใช้เพื่อขาย แลกเปลี่ยนหรือดำเนินการอื่นได้โดยได้รับประโยชน์ตอบแทน และต้องมีปริมาณการผลิตสุราไม่เกิน 200 ลิตรต่อปี"

เจ้าหน้าที่ด้านปกครองและสาธารณสุข ส่วนใหญ่ไม่ทราบ ไม่มีคำสั่งพิเศษอะไรลงมา ไม่มีความเข้มงวดบางพื้นที่แจ้งว่าไม่มีแหล่งผลิตทั้งนี้เจ้าหน้าที่ยังคงคิดเสมอว่าเป็นแหล่งผลิตเพื่อจำหน่าย โดยไม่ทราบในส่วนการผลิตของบุคคลธรรมดา บางรายไม่มีส่วนหรือหน้าที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้จึงไม่ได้สนใจ บางรายเคยได้ยินเกี่ยวกับสุราเสรีแต่ก็ยังไม่มีความเข้าใจ

เจ้าหน้าที่ด้านปกครองและสาธารณสุขเห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าว เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีรายได้คนในชุมชนงานทำ มีผลิตภัณฑ์ของชุมชน และเห็นด้วยโดยเฉพาะพื้นที่ที่มีประเพณีวัฒนธรรมที่ต้องใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีการผลิตไม่มาก ช่วยลดค่าใช้จ่ายครัวเรือนในส่วนของการซื้อดื่มด้วยการผลิตเองถูกกว่าและปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมี บางส่วนให้ข้อเสนอว่าควรจำกัดจำนวนการผลิตในแต่ละพื้นที่โดยไม่ควรเกิน 10 หลังคาเรือนต่อหมู่บ้าน เนื่องจากอนุญาตประชาชนทั่วไปผลิตอย่างมีอิสระจะทำให้มีการดื่มเพิ่มขึ้น และต้องมีมาตรการควบคุมเรื่องความสะอาดและคุณภาพให้เข้มงวดยิ่งขึ้น

“...ในความคิดเห็นถ้าให้อิสระภาพในการผลิตและให้ขอใบอนุญาตเห็นด้วย เพราะถ้าไม่ให้มีการขอใบอนุญาตคนก็จะผลิตอิสระเกินไป อยากให้มีข้อกำหนดไม่ให้ทำทุกหลังคาเรือน อยากให้กำหนดหลังคาเรือน ไม่อยากให้กำหนดว่าทำกินเองอยากให้ทำเพื่อขายเพราะเกือบทุกคนวัยรุ่นชายดื่มกันอยู่แล้ว ถ้าจำกัดกินเองคนก็หาซื้ออยู่ที่ไหนเมื่อขออนุญาตแล้วอยากให้มีการกำหนดจำนวนการผลิตในแต่ละพื้นที่หมู่บ้านว่าจะทำได้กี่หลังคาเรือน เห็นด้วยแต่ต้องขอใบอนุญาต ไม่ควรเกิน 10 หลังคาเรือนต่อหมู่บ้าน...”

“...สำหรับประชาชน ณ ตอนนี้อย่างไรก็ตามไม่ดื่มเลยอยากที่จะมีคนมาทำสุราชุมชนหรือทำกินเองทำเองก็ต้องใช้ต้นทุนในการผลิต พ.ร.บ.นี้สำหรับประชาชนทั่วไป กำลังการผลิตขนาดนี้”

และการจะลุกขึ้นมาทำสุราเองในเศรษฐกิจแบบนี้คงเป็นไปได้ยาก ส่วนคนที่ทำเดิมๆ ในชุมชนกลับเสียชีวิตไปหมดแล้วตัวเลขหรือผลกระทบเลยไม่เพิ่มขึ้น...”

“...เห็นด้วยในการขอใบอนุญาตถ้าจะทำขายแต่ในพื้นที่ผลิตไวใช้งานประเพณี ไม่ได้มีการผลิตเพื่อขายอย่างเป็นทางการในหมู่บ้านไม่ได้มีใครขออนุญาตในการผลิต ส่วนมาก 1 เดือนจะผลิต 1 ครั้งหรือน้อยกว่านั้นเพราะใช้เวลาในการทำเยอะคนในหมู่บ้านผลิตไม่เกิน 200 ลิตรต่อปีอยู่แล้วจะทำต่อเมื่อมีงานพิธีของศาสนาพุทธในการใช้ทำพิธีเลี้ยงผี ยอยากให้จำกัดคนผลิตเพื่อใช้ในงานเท่านั้นไม่ยอยากให้ทำขาย...”

“...มุมมองจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่เห็นด้วยควบคุมไม่ได้ยอยู่ดี คนทำ 200 ลิตรมันเกินยอยู่แล้ว ไม่ยอยากให้ไปผูกขาดกับตลาดใหญ่ถ้าดีกับธุรกิจชาวบ้านก็ต้องควบคุมความสะอาดและคุณภาพ เห็นด้วยถ้าผลิตเองก็จะได้กินเอง ไม่เห็นด้วยการเข้าถึงง่ายโอกาสกินได้ง่ายโรคที่จะตามก็ยอะขึ้น...”

“...เห็นด้วยถ้ากินเองในครัวเรือนมันจะดีขึ้นในเศรษฐกิจครัวเรือนด้วย สาโทก็ไม่ได้บาทถ้าทำเองก็ปลอดภัยกว่าไม่มีสารเคมีปนเปื้อนด้วย...”

“...เห็นด้วยถ้าถูกกฎหมายแล้วถ้าทำจำหน่ายจะได้เป็นผลิตภัณฑ์ของเขาไปเลย...”

เจ้าหน้าที่ด้านปกครองและสาธารณสุขส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าว เป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและการดื่มของเยาวชน ประชาชนในชุมชนง่ายกว่าเดิม ซึ่งอาจส่งผลให้ชุมชนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุเพิ่มขึ้น

“...ไม่เห็นด้วยเพราะอีกหน่อยก็จะกลายเป็นชุมชนทำเหล้าเปียร์ยอะขึ้นมากอีกทั้งปัญหาต่างๆ ก็จะเพิ่มมากขึ้น ทะเลาะกัน ยิงกันตาย ตอนนี้ภาครัฐยังไม่มีคำสั่งอะไรลงมาถึงผู้นำชุมชน ในส่วนของความเข้มงวดตรวจการดูแลปัจจุบันปฏิบัติตามปกติถ้ามีคำสั่งลงมาว่าเปิดเสรีได้ก็นำเอากฎหมายนี้มาชี้แจงให้กับคนในชุมชน...”

“...ไม่อนุญาตให้ผลิตในชุมชนเพราะเป็นสิ่งไม่ดีในชุมชนจะมีการประกาศไม่ให้ทำยอยู่แล้วในชุมชนจะมีกฎของชุมชนอยู่...”

มีหนึ่งพื้นที่ที่มีกฎชุมชนที่ไม่อนุญาตให้มีการผลิตในชุมชน “กฎชุมชน” เป็นการทำข้อตกลงร่วมกันของคนในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีการประชุมทุกเดือน ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบด้วย 1.ไม่อนุญาตให้มีการทำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหมู่บ้าน 2.งานเศร้า งานโศก ให้งดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงาน เพื่อช่วยเหลือเจ้าภาพในเรื่องของการงดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็น และเป็นการไม่สนับสนุนในเรื่องของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”

ที่ผ่านมาการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ง่ายขึ้นแล้วสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาและไม่จำกัดของอายุผู้ซื้อ ประกอบกับภาวะทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดความเครียดมีพฤติกรรมกรรมการดื่มมากขึ้น ผลกระทบทางด้านร่างกาย จิตใจ อุบัติเหตุมีอยู่เกือบทุกวัน ในชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีการพูดถึงกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 และกระแสนโยบาย สุราก้าวหน้าจะมีก็เฉพาะพื้นที่ที่มีผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ และพื้นที่ฐานเสียงของพรรคการเมืองที่จะมีการพูดถึงนโยบายสุราก้าวหน้าบ้างในบางคนที่มารับรู้ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งโดยชาวบ้านรับรู้ว่าเป็นการกระจายรายได้ ซึ่งสุราก้าวหน้ามีผลต่อความตื่นตัวของชาวบ้านมาก

“...การเข้าถึงง่ายตลอดอยู่แล้วกฎหมายไม่เข้มงวด ใครดื่มหรือทำผลิตเองก็ได้ถ้าดื่มเยอะมีผลกระทบทางด้านร่างกายและสิ่งแวดล้อมด้วยทุกวันนี้ก็มีคนมารักษาตัวจากการดื่ม...”

“...ทุกวันนี้บนดอยมีอิสระในการผลิตอยู่แล้วยังเป็นอิสระคนดื่มก็ต้องมีเยอะอยู่แล้ว วัยรุ่นอายุ 15-16 ปีก็ดื่มเวลามีนงานก็ดื่มในบางครั้งก็เกิดการทะเลาะวิวาทเพราะเหล้าบางคนมีอาการสั่นข้าวไม่กินกินแต่เหล้า ที่นี้เคยมีคนไข้ได้รับอุบัติเหตุมีแผลได้รับอุบัติเหตุเล็กๆ น้อยๆ ถ้าเยอะจะส่งไปโรงพยาบาลในเมืองแม่แจ่มอีกที ในปีนี้ก็มีคนไข้มาแล้วได้รับอุบัติเหตุมารักษาแผลและมีคนไข้เกิดอาการสั่นมาขอยาโรคระเพาะเพราะไม่กินข้าว ในหมู่บ้านนี้มีคนติดสุรา 1 ราย คนอื่นดื่มปกติไม่ถึงขั้นติด...”

“...ในปีนี้มีการรณรงค์เหตุต่างๆ จึงน้อยลงกว่าปีที่ผ่านมาในการเมาแล้วขับได้มีการรณรงค์ให้กินอยู่ที่บ้านถ้าเมาแล้วขับทางเจ้าหน้าที่จับจริงปีนี้จึงกินอยู่บ้านกันมากกว่าในปี 2564 มีการไปกินด้วยกันต่างบ้านต่างถิ่นมีการทะเลาะวิวาทขึ้นบ้าง...”

“...ในร้านขายของชำในหมู่บ้านก็มีเหล้าขายใครจะดื่มก็หาซื้อได้ง่ายอยู่แล้ว ทุกวันนี้เด็กอายุไม่ถึง 18 ปียังไปซื้อมาดื่มกันเลยเพราะคนขายไม่ถามถึงอายุในการซื้อขาย ในพื้นที่ที่มีการผลิตที่ค่อนข้างอิสระเวลามีนงานส่วนมากก็ต้องใช้เหล้าขาว เช่น งานเลี้ยงผี 1 ปี จะมี 2 ครั้งและงานประเพณี ขึ้นบ้านใหม่งานแต่งงานหรืองานศพก็ใช้เหล้า ถ้าซื้อจากข้างนอกมันจะแพงทำเองประหยัดค่าใช้จ่าย ในพื้นที่มีคนติดเหล้าจนเกิดอาการสั่นจำนวน 2 รายเขาดื่มทุกวันซื้อตามร้านชำโดยเขาจะบรรจุขายในขวดกระทิงแดง ราคา 10 บาทอีกอย่างคนขายก็ขายให้ทุกคนไม่ได้มีการจำกัดหรือถามอายุคนดื่ม...”

“...พื้นที่นี้แอลกอฮอล์ไม่ได้ต่างจากเดิม ไม่มีมาตลอด ไม่มากเพราะส่วนมากถ้าเมาแล้วขับจะไปรักษาตามสิทธิของ พ.ร.บ.ส่วนคนที่ทำเดิม ๆ ในชุมชนกลับเสียชีวิตไปหมดแล้วตัวเลขหรือผลกระทบเลยไม่เพิ่มขึ้น ในส่วนของเจ้าหน้าที่ไม่ยากให้เือนายทุนใหญ่แต่มันก็เป็นดาบสองคม เข้าใจว่าอยากกระจายรายได้ให้ชุมชนไม่ให้อยู่แต่นายทุนใหญ่แต่มันก็เหมือน

กัญชาเสรีมีทั้งดาวน์บวกและลบ ส่วนกระแสสุราก็ว่าหน้าไม่มีผลกระทบต่อประชาชนในชุมชนเพราะไม่มีแหล่งผลิตด้วย...”

เจ้าหน้าที่ด้านปกครองและสาธารณสุข ส่วนใหญ่พอรู้ว่าในพื้นที่ที่มีการผลิตสุราก็ที่มีใบอนุญาตและไม่มีโดยมีความคิดว่าการผลิตน้ำขาวหรือสาโท หรือเหล้าต้มเพื่อใช้ในวงเทศกาลไม่ได้ทำขายไม่น่าจะผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่บางพื้นที่ไม่รู้ว่ามีแหล่งผลิตหรือไม่ เช่น ถ้าเป็นบุคคลทั่วไปทำเหล้าบ๊วย น้ำขาวกินเองในครอบครัว

“...ในพื้นที่ชุมชนนี้ไม่เห็นว่ามีการทำแบบถูกต้องกฎหมายเหล้าน้ำขาวมีทำในช่วงเทศกาล สงกรานต์คำหัว...”

“...ในพื้นที่ไม่มีการขออนุญาตในการทำเพราะทุกคนทำไว้ใช้ในเวลามงานไม่ได้ทำขาย...”

“...ในพื้นที่ไม่มีทั้งถูกต้องกฎหมายและผิดกฎหมาย ส่วนผิดกฎหมายเคยมี 5-6 ปีก่อนทำเหล้าน้ำขาวปัจจุบันไม่มีเนื่องจากคนที่ทำได้เสียชีวิตไปลูกหลานไม่มีการสืบทอดหรือสืบทอดการทำเหล้าน้ำขาว...”

“...ไม่มีการผลิตทั้งถูกและผิดกฎหมายแต่ชาวบ้านที่แอบทำก็มีอยู่แล้วทำตั้งแต่ดั้งเดิม ประมาณ 10 รายทำช่วงเทศกาลพวกเหล้าสาโท (น้ำขาว) ...”

ความคิดเห็นของรัฐบาลที่เว้นภาษีแก่สุราพื้นบ้านและลดภาษีสำหรับสถานบันเทิง เจ้าหน้าที่ด้านปกครองและสาธารณสุขทุกพื้นที่ไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลเว้นภาษีแก่สุราพื้นบ้านและลดภาษีสำหรับสถานบันเทิง ผู้ประกอบการเป็นผู้ที่ได้ประโยชน์ส่วนประชาชนรู้สึกว่าได้เต็มของถูก ตีได้เยอะในจำนวนเงินที่จ่ายเท่าเดิมส่งเสริมให้ดื่มมากขึ้นเพิ่มโอกาสความเสี่ยงทางสุขภาพ อุบัติเหตุ

“...ถ้าภาครัฐจะลดราคาเหล้าลงต้องลดภาษีแถมปีก่อนถ้าภาครัฐไม่ลดแต่จะให้ลดราคาเหล้าลงคงจะเป็นไปได้ยาก ดีจะถูกลงก็ซื้อกินอยู่ดี เสียตรงที่จะมีคนกินเหล้าเยอะมากขึ้นผู้ประกอบการก็จะอยู่ได้ถ้าลดภาษีหรือราคาลง ...”

“...มันต้องดูว่าสุดท้ายใครได้อะไร เช่น ร้านอาหารค่าเช่าแพง ถ้าลดภาษีราคาจะลดลงก็ไม่ใช้สุดท้ายผู้ประกอบการก็เก็บลูกค้าอยู่ดีแล้วสุดท้ายใครได้อะไร ลดภาษีสุราพื้นบ้านมันก็ดีต่อคนผลิตในชุมชนจะได้ไม่โดนจับจากที่ชาวบ้านดองเหล้ากินเองก็ไม่ควรไปจับ ลดภาษีสำหรับสถานบันเทิงไม่เห็นด้วยเพราะสุดท้ายก็มาเก็บจากลูกค้าอีกอยู่ดีสุดท้ายคนได้กำไรคือผู้ประกอบการ ...”

“...มุมมองด้านผู้บริโภคเพราะราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกลงคนสามารถเข้าถึงมากขึ้น ด้านเจ้าหน้าที่ถ้าแอลกอฮอล์ราคาถูกคนก็กินเยอะอุบัติเหตุก็เพิ่มขึ้นแน่นอน ควรเป็นสินค้าที่ต้องควบคุมราคาและอายุอยู่ดีไม่ให้ถูกเกินไปต้องบวกหรือลบไม่ต่างจากรายใหญ่ มากเกินไป อยากให้ตั้งราคาเพื่อไม่ให้กลุ่มวัยรุ่นเข้าถึงได้ง่าย ถ้าเข้าถึงได้จะมีผลเสียจริง ถ้าผลิตมากกว่า 200 ลิตร/ปีต้องควบคุม สุราก็ว่าหน้าดีแต่ต้องควบคุมราคาและอายุ ...”

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใบอนุญาตผลิต

สถานการณ์การขอใบอนุญาตผลิตเหล้า คราฟต์เบียร์เพื่อจำหน่าย หรือเพื่อผลิต ช่วงที่ทำการสำรวจ เป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงบางพื้นที่อยู่ในช่วงที่เรียกว่าสุญญากาศ “...ผู้บริหารเก่าเกษียณอายุ รอคอยความชัดเจนของผู้บริหารใหม่...” กฎหมายที่ออกมาใหม่ทำให้ขอได้ยากกว่าเดิมมากโดยจากเมื่อก่อนเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่มาขอใบอนุญาตโดยเจ้าหน้าที่ส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีแนวทางและข้อตกลงร่วมกัน “...มีการคุยกัน หลังบ้านก่อน...” แล้วให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเป็นผู้ดูแลในรูปแบบของ one stop service แต่ขณะนี้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงทำการผลักภาระหน้าที่ต่างๆ ไปให้ผู้ขอใบอนุญาต และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในประกาศกฎกระทรวงดังกล่าว ส่งผลให้การขออนุญาตทำได้ยากมาก เช่น “..ควันที่เกิดจากการผลิตต้องมีปล่องควัน แล้วเจ้าหน้าที่ทำการวัดค่า PM2.5 จากปากปล่องควันนั้น หากมีค่าเกินมาตรฐานไม่ให้ผ่าน อย่างที่ผ่านมามีโรงเบียร์ 2-3 แห่ง มาขอใบเพื่อผลิตและขายยังไม่ผ่านค่ามาตรฐานเหล่านี้เลย...” ช่วงก่อนที่มีการประกาศกฎกระทรวงกฎหมายมีลักษณะกึ่งเสรีและไม่เสรีมีบุคคลทั่วไปติดต่อสอบถามพอสมควร หลังจากที่มีการประกาศกฎกระทรวงแทบจะไม่มีคนมาสอบถามเลย ด้วยความเข้าใจของบุคคลทั่วไปหรือผู้ผลิตทั้งที่ผลิตเพื่อขาย และเพื่อดื่ม มีความเข้าใจว่า ถ้าผลิตต้องขออนุญาตซึ่งเท่ากับว่าตนเองขอเป็นผู้เสียภาษี การที่บุคคลทั่วไปหรือผู้ผลิตไม่ขออนุญาตเนื่องจากมีเอกสารที่ต้องเตรียมเยอะ ขั้นตอนการยื่นและตรวจสอบเอกสารยุ่งยาก “...ว่ากันตามตรงคนที่ทำแล้วบอกว่าตนเองทำเองกินเองวัตถุประสงค์มันน้อยมากจริง ๆ แล้วมันมีวัตถุประสงค์แฝงมาเพื่อขาย การจำหน่ายแจกจ่ายก็คือการขาย ซึ่งมันสัมพันธ์กับการผิดกฎหมาย เดิมก็แอบทำอยู่แล้วจะไปเปิดเผยตัวเองทำไม และด้วยความที่กฎหมายออกใหม่เจ้าที่ก็ไม่ได้ออกไปควบคุมอย่างจริงจัง...” ประกอบกับกฎหมายยังไม่นิ่งเจ้าหน้าที่ไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ไม่กล้าเสี่ยงที่จะออกไปควบคุมหรือดำเนินคดี “...จะว่าไม่ชัดเจนคือยังไม่มีการประกาศกฎใหญ่ไม่มีพระราชกฤษฎีกา มีแนวปฏิบัติมันยังไม่ชัดเจน...” “...ยังไม่เสี่ยงเลยเอาไปทำอันเดิมที่มีในระบบดีกว่า...”

ความเห็นต่อการผลิตคราฟต์เบียร์ ใช้ระเบียบการผลิตเบียร์เพื่อขาย ณ สถานที่ผลิต (Brewpub) ซึ่งผู้ผลิตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข 2 ข้อ คือ ถ้ากำลังการผลิตสูงขั้นตอนการขอยากมาก ด้วยเขตพื้นที่ในเขตเมืองเชียงใหม่เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นเขตเศรษฐกิจห้ามมีโรงงาน ดังนั้นร้านที่จะผลิตและขายคราฟต์เบียร์จึงไม่สามารถเปิดในเขตเมืองได้ต้องไปเปิดรอบนอกซึ่งเป็นข้อจำกัดที่สำคัญ ถ้าจะเป็นโรงใหญ่ผลิตสูงมาก ต้องมีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน (รง. 4) จึงจะสร้างได้ (EIA กำหนดไว้ว่า ต้องมากกว่า 600,000 ลิตรต่อเดือน) ซึ่งเป็นข้อจำกัดอีก 1 เรื่อง และต้องมีเครื่องจักร วัสดุและอุปกรณ์ตามที่กรมอุตสาหกรรมกำหนด เช่น เครื่องกลั่น เครื่องหมักที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลกระทบต่อน้ำ ภาชนะที่ใช้ต้องเป็นถึงสแตนเลส เกรด A ห้ามเป็นถังพลาสติกซึ่งอาจจะมีสารพลาสติกเจือปน โดยต้องตรวจวัด หาปริมาณได้ ที่ผ่านมามีผู้มาติดต่อ 5 ราย ยื่นเอกสารเพื่อขออนุญาต 3 ราย แต่ยังไม่ได้อนุญาต โดยทั้ง 3 ราย ผลิตเบียร์เพื่อขายในลักษณะของบรีวคัมป์ ซึ่งข้อกำหนดระบุไว้ว่าต้องขาย ณ สถานที่ผลิต ห้ามบรรจุขวดหรือกระป๋อง ห้ามบรรจุออกนอกร้าน บางรายมีปัญหาเรื่องเอกสารไม่ครบ บางรายมีปัญหาเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่นำเอามาใช้ไม่เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ ซึ่งก็ยังไม่มีการยื่นผ่าน และอีก 2 รายที่มาถามเพื่อขอข้อมูลเท่านั้นยังไม่ได้ยื่นเอกสาร

บุคคลทั่วไปขออนุญาตที่ไม่ใช่เพื่อการค้าในจังหวัดเชียงใหม่ไม่มีบุคคลใดมาขออนุญาตเลย ที่ผ่านมามี 2 รายมาติดต่อขอข้อมูล เอกสารที่ต้องใช้แล้วก็เสียบหายไป ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความยุ่งยาก เชียงใหม่มีเครื่องต้มแอลกอฮอล์มากมาย แล้วทำไมเยาวชน ประชาชนทั่วไปจะมาทำแล้วมากินเอง ซึ่งโดยกฎหมาย เงื่อนไขต้องมาจดทะเบียน ขอเสียภาษี ต้องมีภาระเรื่องของการเอกสาร การส่งยอด ต้องเอาหลักฐานไปตรวจอีก “...ซื้อที่เขาทำขายไม่ยากกว่าราคาก็ไม่ต่างกันเลย อย่างเราต้องเสียภาษี 200 ลิตร 1 ลิตรละ 200 บาท ก็เอาเงินไปซื้อเหล้ากินง่ายกว่าจ่ายภาษี...”

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

การสำรวจแบบเร่งด่วนผู้ผลิตขนาดเล็กจนถึงกลางทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า ผู้จำหน่าย เจ้าหน้าที่สรรพสามิต เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แกนนำชุมชน และประชาชนที่มีพฤติกรรมกรรมการดื่มในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการผลิต จำหน่าย การเข้าถึง และพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราช่วงหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงกฎกระทรวง กระแสของสุราก้าวหน้าและการปลดล็อกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสุราพื้นบ้าน และกระแสนโยบายสุราก้าวหน้า โดยเก็บข้อมูล 3 เขตพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ พื้นที่อำเภอที่ติดกับอำเภอเมือง และพื้นที่อำเภอรอบนอก ช่วงระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึง มกราคม พ.ศ. 2567

จุดจำหน่าย จุดผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร มีจุดจำหน่ายและจุดผลิตเฉลี่ย 9.3 แห่ง โดยเป็นจุดที่มีการผลิตหรือจุดจำหน่าย 147 แห่ง ประกอบด้วย จุดจำหน่าย ร้อยละ 86.4 (แบบมีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 50.3 แบบไม่มีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 36.1) จุดผลิต ร้อยละ 13.6

พื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอเมืองพบว่า พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร มีจุดจำหน่ายและจุดผลิตเฉลี่ย 26.3 แห่ง โดยเป็นจุดที่มีการผลิตหรือจุดจำหน่าย 83 แห่ง ประกอบด้วย จุดจำหน่ายที่อยู่ในรัศมีทางอากาศไม่เกิน 500 เมตรจากจุดผลิต ร้อยละ 96.4 (แบบมีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 61.4 เช่น ร้านขายของชำที่มีเก้าอี้ โต๊ะให้นั่งดื่มหน้าร้าน ร้านขายเหล้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และอาบอบนวด แบบไม่มีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 31.3 เช่น ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านขายเหล้า จุดผลิต ร้อยละ 3.6 (บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อดื่มและขาย สุรากลั่นสาโท 1 แห่ง บุคคลทั่วไปผลิตน้ำขาวเพื่อขายในร้านอาหารและเครื่องดื่มของตนเอง 1 แห่ง และ บุคคลทั่วไปผลิตเหล้าบ๊วยเพื่อดื่มเอง 1 แห่ง)

พื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอที่ติดกับอำเภอเมือง พบว่า พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร มีจุดจำหน่ายและจุดผลิตเฉลี่ย 5.5 แห่ง โดยเป็นจุดที่มีการผลิตหรือจุดจำหน่าย 49 แห่ง ประกอบด้วยจุดจำหน่าย ร้อยละ 77.6 (แบบมีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 38.8 เช่น ร้านขายของชำ และร้านอาหารและเครื่องดื่ม จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 38.8

เช่น ร้านขายของชำ ร้านขายเหล้า และโกดังเก็บเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จุดผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 22.4 (บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อคราฟต์เบียร์ ไฮเดอร์ เพื่อขายในร้านอาหารและเครื่องดื่มของตนเอง ออกตามงานอีเวนต์ 5 แห่ง บุคคลทั่วไปผลิตเหล้าบ๊วยเพื่อดื่มเองและแจกจ่ายเพื่อน 3 แห่ง บุคคลทั่วไปผลิตเหล้าบ๊วยเพื่อขายในร้านอาหารและเครื่องดื่มของตนเอง 1 แห่ง บุคคลทั่วไปผลิตสาโทขาย 1 แห่ง และบุคคลทั่วไปผลิตไวน์ผลไม้สำหรับดื่มเอง และแจกจ่ายให้เพื่อน 1 แห่ง)

พื้นที่ตัวอย่างในเขตอำเภอรอบนอกพบว่า พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร มีจุดจำหน่ายและจุดผลิตเฉลี่ย 1.1 แห่ง โดยเป็นจุดที่มีการผลิตหรือจุดจำหน่าย 17 แห่ง ประกอบด้วย จุดจำหน่าย ร้อยละ 70.6 โดยทั้งหมดเป็นร้านขายของชำแยกเป็นแบบไม่มีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 47.1 แบบมีที่นั่งดื่ม ร้อยละ 23.5

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สัมภาษณ์ผู้ดื่ม 447 ราย ส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่อำเภอติดกับอำเภอเมือง ร้อยละ 49.4 พื้นที่อำเภอเมือง ร้อยละ 31.5 อำเภอรอบนอก ร้อยละ 19 เพศชาย ร้อยละ 69.8 เพศหญิง ร้อยละ 30.2 การศึกษาสูงสุด คือ ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 34.0 รองมาคือ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป และ ปวช. ปวส. ผู้ดื่มโดยมากเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากจุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มในหมู่บ้านหรือชุมชน ร้อยละ 75.2 รองมาคือ จุดจำหน่ายแบบไม่มีที่นั่งดื่มนอกหมู่บ้าน ร้อยละ 21.5 ประเภทจุดจำหน่ายที่นิยมซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด คือ ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 86.4 รองมาคือ ร้านเหล้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และซูเปอร์-ไฮเปอร์มาร์เก็ต ตามลำดับ ประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นิยมดื่มมากที่สุดในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา คือ เบียร์ ร้อยละ 55.3 รองมาคือ สุราขาว สุรากลั่น ร้อยละ 21.3 สุราสี ร้อยละ 20.8 ส่วนใหญ่เป็นการดื่มทุกเดือน (1-3วัน/3เดือนที่แล้ว) ร้อยละ 44.5 ดื่มทุกสัปดาห์ ร้อยละ 22.6 และดื่มทุกวัน ร้อยละ 18.1 สัดส่วนการเป็นผู้ดื่มคนเดียวมากกว่าดื่มร่วมกับผู้อื่นเล็กน้อย เป็นผู้ดื่มหนัก (ที่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปริมาณ 5 หน่วยดื่มมาตรฐานขึ้นไปในช่วงเวลาของการดื่มหนึ่งครั้ง) ร้อยละ 36.2 โดยปริมาณแอลกอฮอล์เฉลี่ยที่ดื่ม 12.4 ลิตรต่อปี (เพศชาย 14.7 ลิตรต่อปี เพศหญิงดื่มเฉลี่ย 7.0 ลิตรต่อปี ผู้ที่มีพฤติกรรมการดื่มในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา 418 ราย ประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นิยมดื่มมากที่สุดในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา คือ เบียร์ ร้อยละ 54.8 รองมาคือ สุราขาว สุรากลั่น ร้อยละ 22.0 สุราสี ร้อยละ 20.8 เป็นผู้ดื่มหนัก ร้อยละ 35.2

ผู้ดื่มส่วนใหญ่ไม่ทราบ ไม่มีความเห็น และไม่ยากออกความเห็น ร้อยละ 48.3 เห็นด้วยกับการมีแหล่งผลิตในชุมชน หาซื้อได้สะดวก ราคาถูก ช่วยพัฒนาชุมชน กระจายรายได้ ซึ่งควรมีการควบคุมคุณภาพและความสะอาดในการผลิต ไม่ต้องเดินทางออกนอกพื้นที่ รู้สึกปลอดภัยไม่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุ เป็นประเพณีและความจำเป็นที่ต้องใช้

เหล่านี้ในการประกอบพิธีกรรม ร้อยละ 36.5 กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยนั้นมีความกังวลเรื่องความง่ายในการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เยาวชนหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดื่มง่ายขึ้น นักดื่มเยาวชนหน้าใหม่เพิ่มขึ้น ทำโอกาสเกิดอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาทมากขึ้นไปด้วย ผู้ดื่มประมาณ 1 ใน 4 มีข้อเสนอว่า เจ้าหน้าที่ควรลงพื้นที่ตรวจใบอนุญาต วัสดุอุปกรณ์การผลิต ความสะอาด และความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ (ดีกรี) แบบจริงจัง และควรถักกุมผู้ผลิตแบบไม่มีใบอนุญาตหรือเหล่านี้เถื่อน ทั้งนี้ควรให้ความรู้เกี่ยวกับผู้ที่ขอใบอนุญาตผลิต และประชาชนทั่วไปที่ต้องการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สัมภาษณ์ผู้ผลิตขนาดเล็กจนถึงกลางทั้งที่ผลิตเพื่อการค้าและผลิตที่ไม่ใช่การค้า 20 ราย ประกอบด้วยบุคคลทั่วไปผลิตเพื่อดื่มเองและแจกจ่าย 9 ราย บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อดื่มเองและแบ่งขายบางส่วน 4 ราย บุคคลทั่วไปผลิตเพื่อขาย 6 ราย และผู้ประกอบการผลิตเพื่อขาย 1 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตสุราชุมชน (เหล้าขาว เหล้าต้ม น้ำขาว หรือสาโท) ร้อยละ 48.2 คราฟต์เบียร์ ร้อยละ 23.8 เหล้าบ๊วย ร้อยละ 23.8 ไวน์ผลไม้ ร้อยละ 4.8 สุราแช่ชนิดเบียร์ ร้อยละ 4.8 เกือบทุกรายใช้สถานที่ผลิตที่บ้านของตนเอง เหตุผลในการผลิตหรือกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ คือ ผลิตเพื่อดื่มเอง รongมาคือ แจกหรือขายให้เพื่อน คนในครอบครัวญาติ คนในหมู่บ้าน ลูกค้าทั่วไป ส่งให้ร้านขายของชำ ร้านเหล้าตอง ใช้ประกอบการทำพิธีกรรมในชุมชน ออกงานอีเวนต์ และหน่วยงานราชการทั้งในและนอกพื้นที่ ตามลำดับ

ผู้ผลิต สุรากลั่น(เหล้าต้ม) สุราขาว น้ำขาว สาโท เหล้าบ๊วย ไวน์ผลไม้ ระบุว่าประกาศกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เป็นการรู้แบบผิวเผิน ไม่ได้สนใจในรายละเอียดเนื่องจากผลิตไม่เยอะ ส่วนใหญ่ไม่มีการขอใบอนุญาตผลิต หรือการแจ้ง (ผลิตเพื่อดื่มหรือขาย) เนื่องจากผลิตเพื่อดื่มเอง ผลิตในปริมาณไม่มาก แบ่งขายในชุมชนบ้างเล็กน้อย การไปแจ้งมีเอกสารขั้นตอนที่มาก ให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยาก และกังวลเรื่องที่ต้องเสียภาษี โดยปกติมีวิธีการจัดการของเหลือจากการผลิตโดยไปใช้ในทางการเกษตร เช่น เป็นอาหารสัตว์นำไปทำปุ๋ย เป็นต้น

ผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ เน้นผลิตเพื่อขายทั้งขายส่งตามร้านอาหารและเครื่องดื่ม ออกร้านตามอีเวนต์ ต้องการมีผลิตภัณฑ์คราฟต์เบียร์เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วยกับมาตรการทางกฎหมาย ความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมองว่าเป็นการเอื้อผลประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ ขณะเดียวกับการเพิ่มเกณฑ์มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมกลายเป็นอุปสรรคเพิ่มความยุ่งยากด้านเอกสารซึ่งโดยปกติมีของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตน้อยมาก กากมอลต์นำไปเป็นอาหารสัตว์ หรือขายโดยมีผู้มารับซื้อ เป็นต้น สำหรับการให้ขายแค่ ณ จุดผลิตห้ามบรรจุกระป๋อง/

ขวด ห้ามนำไปขายนอกจุดผลิตทำให้ไม่ยอมขออนุญาตจึงเป็นเหตุผลว่าในเชียงใหม่ไม่มีผู้ผลิตแบบบริวฟ์ับ ประกอบกับต้องการความชัดเจนของกฎหมาย รอนโยบายสุราก้าวหน้า และไม่ยอมเสียภาษี

เจ้าหน้าที่

สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จำนวน 19 ราย เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข 10 ราย เจ้าหน้าที่ด้านปกครอง 6 ราย เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้อนุญาตผลิต 3 ราย กลุ่มเจ้าหน้าที่ด้านปกครองและสาธารณสุข ส่วนใหญ่ไม่ทราบ และแจ้งว่าไม่มียังไม่มีคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 แต่ก็มีบางส่วนที่พอรับรู้และเห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าว คือ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีรายได้ มีงานทำ เกิดผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายครัวเรือนด้วยการผลิตเองถูกและปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมี บางพื้นที่ให้ข้อเสนอว่าควรจำกัดจำนวนการผลิตโดยไม่ควรเกิน 10 หลังคาเรือนต่อหมู่บ้าน และต้องมีมาตรการควบคุมเรื่องความสะอาดและคุณภาพให้เข้มงวดยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยเนื่องจากกฎกระทรวงดังกล่าวเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและการดื่มของเยาวชน ประชาชนในชุมชนง่ายกว่าเดิม ซึ่งอาจส่งผลให้ชุมชนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุเพิ่มขึ้น

กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้อนุญาตผลิตให้ความเห็นว่า กฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ที่ออกมาใหม่ทำให้ขอได้ยากกว่าเดิมซึ่งจากเดิมให้บริการแบบ one stop service มาเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ผลักภาระหน้าที่ให้ผู้ขอใบอนุญาต เช่น ผู้ขอใบอนุญาตต้องดำเนินการเพื่อขออนุญาตด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และด้านสาธารณสุขด้วยตนเอง และผลักภาระหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในประกาศกฎกระทรวงดังกล่าว เจ้าหน้าที่ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของบริวฟ์ับในกลุ่มผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ที่นอกจากระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขแล้ว ระเบียบที่ว่าด้วยการผลิตเบียร์เพื่อขาย ณ สถานที่ผลิตแบบบริวฟ์ับ (Brewpub) ซึ่งผู้ผลิตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข 2 ข้อ คือ กรณีที่กำลังการผลิตสูงจะมีขั้นตอนการขอที่ซับซ้อนและยากมาก ปัจจัยสำคัญ คือ พื้นที่ในเขตเมืองเชียงใหม่เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นเขตเศรษฐกิจห้ามมีโรงงาน ดังนั้นผู้ที่ที่จะผลิตและขายคราฟต์เบียร์จึงไม่สามารถเปิดในเขตเมืองได้ต้องไปเปิดนอกเขตเมือง และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การผลิตเบียร์เพื่อขายในลักษณะของบริวฟ์ับนั้นต้องผลิตและขาย ณ สถานที่ผลิต ห้ามบรรจุขวดหรือกระป๋อง ห้ามบรรจุเพื่อขายภายนอกร้าน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มผู้ผลิตคราฟต์เบียร์ขออนุญาตผลิตน้อยมาก การดำเนินงานด้านการควบคุมของเจ้าหน้าที่ยังคงมีข้อจำกัดนั้น เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายยังไม่นิ่ง เจ้าหน้าที่ไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ไม่กล้าเสี่ยงที่จะออกไปควบคุมหรือดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะ

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความหลากหลายมากขึ้นเช่นเดียวกับความรู้ วัตถุประสงค์ อุปกรณ์การผลิตสามารถเรียนรู้ได้จากอินเทอร์เน็ต ประกอบกับบุคคลทั่วไปอายุ 20 ปีขึ้นไปสามารถผลิตได้ ตามกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ที่ได้ลดกำลังการผลิตลงส่งผลให้มีผู้ที่สนใจและหันมาผลิตในบ้านเพื่อดื่มเอง แจกจ่ายคนใกล้ชิด แบ่งขายบ้างในบางครั้ง หรือผู้ที่ผลิตเพื่อขาย ซึ่งส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายมากขึ้น ทั้งนี้กลุ่มผู้ผลิตดังกล่าวยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ในชุมชน รวมถึงความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตรง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวควรประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจในกฎกระทรวง หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชนให้มากขึ้น และความเข้มงวดในเรื่องของคุณภาพ ความสะอาดในกระบวนการผลิตจนถึงการบรรจุ การสำรวจครั้งนี้แม้ว่ามีบางส่วนเคยมีการสำรวจก่อนหน้านี้มาบ้างด้วยกฎหมาย แนวทางการปฏิบัติและปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่ต่างกันส่งผลต่อบริบทการผลิต มุมมองความต้องการของผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เปลี่ยนไปด้วย

บรรณานุกรม

- กนิษฐา ไทยกล้า. (2558). สถานการณ์สุรากลั่นชุมชน และผลกระทบจากการดื่มในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กนิษฐา ไทยกล้า,วินัส แก้วอยู่. (2561). คราฟต์เบียร์กับกฎหมายในสังคมไทย. วารสารกฎหมายสุขภาพ และสาธารณสุข. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2561. หน้า 375-386
- กนิษฐา ไทยกล้า.(2561). การเข้าถึงจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย.ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
- กนิษฐา ไทยกล้า. (2563). สุราเถื่อนในสังคมไทย.ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- กรมสรรพสามิต(2566). ข้อมูลจำนวนใบอนุญาตผลิตสุรา.สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2566, สืบค้นจาก https://data.go.th/dataset/02_0201?fbclid=IwAR2xr8_jSWHNBmN76mpA-EK-6aZcN238uhbhclbY4Ro2MJR-nvjgy50F9E0
- จิรัชญา ไชยชุมคุณ.(2565) เทียบ 3 กฎหมายเรื่องสุรา ประชาชนต้มเบียร์กินเองได้ไหม ร่ายย่อยผลิตเองได้ หรือเปล่า. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2566, สืบค้นจาก <https://thematter.co/quick-bite/compare-3-laws-about-alcohol/189826>
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์.(2565).กฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ. 2565 ประกาศใช้แล้ว มีผลทันที 2 พ.ย. 65. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2566, สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/general/news-1105011>
- พลเทพ วิจิตรคุณากร, อธิป ตันอารีย์(2565).รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ราย จังหวัด พ.ศ. 2564. บริษัท สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992), กทม.
- วรรณฯ ยงพิศาลภพ.(2565). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2565-2567: อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2566, สืบค้นจาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/food-beverage/beverage/io/io-beverage-2022>
- สยามรัฐออนไลน์.(2565). เหล้าพื้นบ้าน Soft Power ไทย.สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2566, สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/400451>
- องค์การสุรา(2560) การผลิตแอลกอฮอล์โดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2566, สืบค้นจาก <https://www.liquor.or.th/aic/detail/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8>

[%9C%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B9%81%E0%B8%AD%E0%B8%A5%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%AE%E0%B8%AD%E0%B8%A5%E0%B9%8C.](#)

อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ.(2565). กฎกระทรวงการผลิตสุราพ.ศ. 2565. เล่ม 139 ตอนที่ 68 ก ราชกิจจานุเบกษา 1 พฤศจิกายน 2565. กระทรวงการคลัง. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2566, สืบค้นจาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/A/068/T_0001.PDF